

**Київський національний торговельно-економічний університет
Міжнародного приватного, комерційного та цивільного права**

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ПРАВОВА ПРИРОДА ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ

Студента 2 курсу,
6м групи, 081 «Право»
«Комерційне право»

Белевський Андрій
Олексійович

Науковий керівник
доктор юридичних наук,
професор

Бакаліньська Ольга
Олегівна

Гарант освітньої програми
доктор юридичних наук,
професор

Бакаліньська Ольга
Олегівна

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ	
1.1 Поняття та правова природа лізингових відносин.....	8
1.2 Лізинг - як об'єкт та предмет правового регулювання.....	12
1.3 Нормативно - правове регулювання лізингових відносин в Україні.....	17
РОЗДІЛ 2 УКЛАДАННЯ ДОГОВІР ЛІЗИНГУ	
2.1 Права та обов'язки сторін договору лізингу.....	21
2.2 Порядок укладення договорів лізингу.....	34
2.3 Судова практика укладення і виконання договору лізингу.....	41
РОЗДІЛ 3 ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ	
3.1 Особливості виконання договору лізингу.....	48
3.2 Невиконання і неналежне виконання договору лізингу.....	57
3.3 Шляхи вдосконалення правового регулювання лізингових відносин в Україні.....	66
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	85

ВСТУП

Актуальність теми. Інститут лізингу в даний час є однією з найбільш динамічних сфер господарювання. Обсяги операцій на ринку лізингових послуг в цій області неухильно ростуть, число лізингових організацій збільшується. Разом з тим за роки ринкових перетворень не вдалося в повній мірі сформувати стійкий, відповідний сучасним потребам суспільства ринок лізингових послуг. Останні новації законодавства про лізингу не вичерпали кола проблемних питань, що потребують наукового дослідження, обговорення і подальшого дозволу в рамках нормотворчості. Багатозначність поняття лізингу, складність відносин, що складаються навколо лізингу, суперечки вчених про правову природу лізингу, його місце в системі цивільно-правових зобов'язань, прогалини нормативних актів по лізингу породжують труднощі його суб'єктів у використанні даного механізму.

Розвиток цивільно-правових відносин неможливий без освоєння нових сучасних способів організації господарства, відшукування ефективних засобів прискореного розвитку в найбільш перспективних галузях. Зокрема, потрібна пріоритетна модернізація основних фондів, складного обладнання. Однак, такого роду техніка, як правило є дорогою, і завданням є пошук шляхів залучення інвесторів, створення для них преференцій і пільгового режиму. Одним їх таких напрямків є розвиток лізингової діяльності, регульованою, перш за все, нормами про лізингу (фінансової оренди).

Питанням правового забезпечення договору лізингу, а також лізингової діяльності в цілому, за останні роки приділено чимало уваги у вітчизняній юридичній літературі. Ця обставина дозволяє відмовитися від докладного аналізу правил про лізинг в цілому, сконцентрувавши увагу на невирішених і складних питаннях, що не знайшли належного вирішення в науковій літературі і практиці.

Багатозначність поняття лізингу, складність відносин, що складаються навколо нього, суперечки вчених про правову природу лізингу, його місце в

системі цивільно-правових зобов'язань, прогалини і протиріччя нормативних актів по лізингу породжують труднощі його суб'єктів у використанні даного механізму. Аналіз існуючої договірної та судової практики показує, що правове оформлення лізингової діяльності часто містить безліч помилок, що призводять до неправильної кваліфікації договору, визнання його неукладеним, позбавлення пільг і переваг, що надаються по лізингу, а також інших негативних наслідків для його учасників. Крім того, сторонами договору лізингу не в повній мірі використовуються диспозитивні норми лізингового законодавства з метою максимального забезпечення своїх інтересів.

У науковій літературі дослідженню питань правової природи договору лізингу приділяється недостатня увага. Наукових досліджень і публікацій із зазначеної тематики явно мало, а має судова практика далека від одноманітності. Звертає на себе увагу відставання в ряді випадків рівня розвитку наукового осмислення правового регулювання лізингу як суспільно-економічного явища від реального рівня розвитку ринку лізингових послуг. Отже, аналіз проблем правового регулювання договору лізингу необхідний. Лі дослідження договору як основного інструментарію, що визначає взаємини сторін в договорі лізингу, є актуальним і важливим.

Питань правового забезпечення договору фінансової оренди (лізингу), а також лізингової діяльності в цілому, за останні роки приділено чимало уваги у вітчизняній юридичній літературі. Питання обліку лізингових операцій були предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Ф.Ф. Бутинець, М.Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, О.Г. Луб'яницький, В.І. Міщенко, П.Т. Саблук, Н.Г. Слав'янська, Ю.І. Осадчий, Я.Б. Усенко, П. Балтус, Г. Бірман, Р. Брейлі, І.Є. Глушков, В.А. Горемікін, Н.П. Кондраков, І.А. Ламикін, С. Майєрс, Ж. Матук, Н.А. Панічев, Л.Н. Прилуцький, С. Шмідт, Х.-Й. Шпітлер та ін.. Юридичну природу лізингових відносин також досліджували вітчизняні науковці Бойчук Р.П., Рябко Л., Трофімова О.В., а також вчені країн колишнього Радянського Союзу Ільєсова К., Іщенко Е.Е., Мілош А.А., Угольнікова Е.В., Шетініна І.В.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають, змінюються та припиняються при здійсненні лізингу.

Предмет дослідження правова природа договору лізингу.

Мета і задачі дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування концепції правового регулювання відносин за договором фінансового лізингу.

Для досягнення сформульованої вище мети поставлено такі задачі:

- вивчення поняття та правової природи лізингових відносин;
- дослідження лізингу як предмета правового регулювання;
- визначення нормативно-правового регулювання лізингових відносин в Україні;
- дослідження прав та обов'язків сторін договору лізингу;
- вивчення порядку укладення договорів лізингу;
- дослідження судової практики укладення і виконання договору лізингу;
- вивчення особливостей виконання договору лізингу;
- дослідження невиконання і неналежне виконання договору лізингу;
- визначення шляхів вдосконалення правового регулювання лізингових відносин в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить діалектичний метод пізнання предметів і явищ. В роботі використано також інші методи, зокрема історико-правовий (при дослідженні етапів розвитку законодавства про лізинг в Україні), формально-юридичний (при аналізі змісту норм законодавства України, що регулює відносини фінансового лізингу), порівняльно-правовий (при порівнянні договору фінансового лізингу з іншими цивільно-правовими договорами) та ін.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вона є комплексним дослідженням правової природи договору лізингу в умовах сучасного реформування правової системи України.

Практичне значення отриманих результатів дослідження є в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес. Отримані

результати можуть бути використанні у науково-дослідній діяльності або навчальному процесі.

Публікація. За підсумками випускної кваліфікаційної роботи опубліковано одна стаття на тему: «Правова природа лізингу» у збірнику наукових статей студентів Збірник КНТЕУ «Правове забезпечення підприємницької діяльності» ч.2 .- К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - 2018р. - С. 53-59.

Структура та обсяг роботи. Структура випускної кваліфікаційної роботи обумовлена метою, завданням та обраним предметом дослідження. Вона складається зі вступу, трьох розділів, що поділені на вісім підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи 94 сторінок. Список використаних джерел складається з 100 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

1.1 Поняття та правова природа лізингових відносин

Важливого значення набуває необхідність приведення української законодавчої бази у відповідність до загальноєвропейських стандартів і визначення її чітких правових критеріїв. Як показує практика початкового етапу правового регулювання лізингу в Україні, тільки в умовах досить високого рівня правового забезпечення лізингових відносин цей процес просуватиметься успішно. Правова невизначеність відносин між партнерами, а в ряді випадків – незахищеність лізингодавців або лізингоодержувачів, різко збільшують ступінь ризику лізингових правочинів і є перешкодою для їх розвитку [18, с.3].

Значення лізингу для економіки України в сучасних умовах важко переоцінити, оскільки, як показує світова практика, він являє собою дієвий механізм, за допомогою якого забезпечується оновлення засобів виробництва та створюються умови для використання новітньої техніки. Водночас, становлення інституту лізингу в Україні неможливе без створення для цього належної правової бази. Довгий час в нашій державі не було спеціального законодавства про лізинг. В цілому, лізингове законодавство України та практика його застосування на сьогоднішній день перебувають на стадії формування, і залишається невирішеною ціла низка теоретичних та пов'язаних з ними практичних питань щодо правового регулювання лізингу.

Лізинг є особливою, новою сферою цивільно-правового регулювання і підприємницької діяльності. Він широко розповсюджений за рубежом, а сьогодні досить активно розвивається і в Україні. Розвиток ринкових відносин та звернення учасників цивільного обороту до лізингу як до одного з найбільш

ефективних і перспективних нетрадиційних джерел фінансування зумовили необхідність визначення правової бази лізингового ринку [100, с.3].

В даному підрозділі ми спочатку торкнемося питання правової природи лізингу в давні часи, потім перейдемо до фактичної історії сучасних форм функціонування інституту лізингу, а завершимо оглядом розвитку лізингу в Україні.

З юридичної точки зору лізинг має досить складний характер. Саме тому сутність лізингу можна трактувати неоднозначно, з плином досить тривалого часу вона залишається суперечливою для дослідників і правознавців. Законодавство, що регулює лізингові відносини, постійно зазнає змін і доповнень. Тому для правильного розуміння сутності зазначеного явища, розглядаючи лізингові відносини у сучасному стані, необхідно зважати й на історичний період становлення й розвитку цього виду суспільних відносин. З приводу виникнення лізингу в літературі висловлюються різні думки, автори яких спираються на різні історичні концепції (можна виділити два основних підходи). Існує думка, що лізинг є «найдавнішою формою фінансування» [39, с.4].

Проте єдиної точки зору на розвиток відносин в сфері лізингу, то її немає. Серед переважної більшості науковців прийнято вважати, що лізинг - це американський винахід 50-х років минулого століття, який потім, американські підприємці привезли до Європи, а згодом і до Азії. Однак, багато дослідників і практиків не поділяють таку думку, стверджуючи, що економічні відносини на кшталт лізингових існували задовго до початку нашої ери.

Суть лізингу досить вдало висловив Аристотель, який у своїй роботі «Риторика» стверджував: «...багатство полягає у рентабельному використанні власності, а не у володінні нею як такою...». Аристотеля не можна вважати винахідником «лізингу», проте саме йому вперше вдалось виразити філософський зміст лізингових відносин [14, с.28].

Фридель І.В. зазначає, що в період розвитку мореплавства і торговельних відносин в оренду здавалися кораблі з екіпажами, якорі, військова амуніція. Із

впровадженням залізничного транспорту предметами оренди стали локомотиви з вагонами, обладнання для шахт. У новітній історії – автомобілі, літаки, комп'ютерна техніка, устаткування для виробництва тощо. Саме слово «лізинг» в перекладі від англійського «lease» означає «лізинг». Така градація предметів оренди й розвитку лізингових відносин досліджена в працях зарубіжних та вітчизняних вчених і знайшла своє відображення в шести етапах розвитку лізингу: оренда, простий фінансовий лізинг, складний фінансовий лізинг, оперативний лізинг, «нові товари», «зрілий ринок». Лізинг пройшов перетворення від звичайної оренди до комплексного фінансового інструмента. Варто зазначити, що дана градація стосується лізингової індустрії країни в цілому й не обов'язково, щоб країна проходила всі ці етапи. Сучасні лізингові ринки розвиваються швидшими темпами й можуть поєднувати різні складові послідовних стадій розвитку [69, с.238].

Снігір Л.Я., походження лізингу від оренди не заперечується жодним дослідником, а навпаки підтверджується численними історичними фактами. В наукових працях відмічаються згадки, датовані ще до нашої ери. [63, с. 12].

Онищук Я.В. зауважує, що у даний час поняття «лізинг» у зарубіжній і українській практиці трактується досить широко. На це впливають особливості економічних систем різних країн, відмінності законодавчої бази, податкової системи, систем звітності й обліку. Складність відносин, що має місце у лізингу, обумовлює існування декількох точок зору на його економічний зміст і природу» [70].

Проте не всі вчені дотримуються думки про давню історію лізингу. Датою народження лізингу вважають 1954 р., коли звичайна оренда отримала можливість використання прискореної амортизації предмета оренди, хоча згадки про лізинг датуються 4000 р. до н. е.

Лізинг став розвиватись як самостійна галузь, набувши поширення по всіх ринкових економіках. Цікавим є той факт, що з розвитком лізингу, активними учасниками ринку стали банки. [43, с.238].

Фридель В.І., аналізуючи договір лізингу, зазначає: сьогоденний лізинг представляє собою комплексний фінансовий інструмент, який суттєво відрізняється від своїх першооснов. Абсолютно помилковим є ототожнення лізингу з орендою чи кредитом, оскільки ряд істотних ознак відрізняє ці способи отримання основних фондів. Водночас, ми не ставимо лізинг в альтернативу оренді чи кредиту, а навпаки підтримуємо поєднання цих інструментів фінансування задля максимального економічного ефекту. Лізинг відноситься до капітальних інвестицій і характеризується значним антиінфляційним ефектом. В умовах вітчизняної економіки, коли споживче кредитування в рази перевищує інвестиційні позики, лізинговий механізм стає ще більш затребуваним способом фінансування. Лізингу притаманна природна гнучкість трактування.

Багатоаспектність економічної сутності лізингу є позитивною рисою цього інструменту фінансування. Це дає можливість використовувати лізинг в багатьох площинах економіки. Можливо, саме така універсальність дозволила лізингу вирости від звичайної оренди до багатомільярдної світової галузі. Це не впливає на економічне розуміння лізингу, хоч створює проблему законодавчого формулювання. З нашого погляду, не варто формулювати ще одне додаткове визначення лізингу, а доцільно користуватись поняттям, зазначеним в Господарському кодексі України, яке є як економічно правильним, так і юридично чинним [69, с.242].

У світовій економіці лізинг займає друге місце за обсягам інвестицій після банківського кредитування. Це один із прогресивних методів матеріально-технічного забезпечення виробництва. Лізинг уможливорює використання новітньої техніки й передових технологій, оновлення, модернізацію обладнання для підвищення власної ефективності та конкурентоспроможності. Він є дієвим способом реалізації продукції підприємств-виробників активів, які можуть передаватися в лізинг. Його чисельні переваги, на відміну від традиційного банківського фінансування, спрямовані на вирішення проблем нестачі капіталу

та проблем ліквідності, з якими часто стикаються й українські підприємства [50, с.29].

Відповідно до ст. 86 ЦК за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі) [2].

Аналіз легального визначення договору лізингу дозволяє дійти висновку, що він сконструйований у ЦКУ як двосторонній та оплатний правочин. При цьому законодавець вказує на можливість існування договору як консенсуального тоді, коли лізингодавець зобов'язується передати лізингоодержувачеві у користування майно, або реального, коли для укладення договору недостатньо досягнення згоди сторін за всіма його істотними умовами, а необхідна ще передача речі - предмета лізингу.

Порівнюючи лізинг з вище зазначеними категоріями можна дійти висновку, що лізинг є комплексом економіко-правових відносин, які виникають при передачі за відповідну плату, на визначений термін і на відповідних умовах, обумовлених договором, лізингодавцем у тимчасове користування майна, придбаного спеціально для лізингоодержувача, з правом викупу [72, с.58].

Отже, розвиток і місце лізингу в міжнародній практиці показала, що слово «лізинг» увійшло в широкий ужиток в економіці та юриспруденції в останню чверть минулого століття. З кінця 50-х років лізинг набув широкого застосування в діловій практиці фірм Західної Європи і Японії, а в даний час використовується практично у всіх країнах.

У багатьох країнах, де діє континентальне право, з метою регулювання лізингових операцій прийняті спеціальні законодавчі акти, присвячені фінансовому лізингу.

Надалі в результаті зусиль світової спільноти, спрямованих на вирішення конкретних проблем взаємодії країн в області лізингового бізнесу, під керівництвом Міжнародного інституту з уніфікації приватного права (УНІДРУА) була розроблена і в Оттаві 28 травня 1988 р. прийнята Конвенція про міжнародний фінансовий лізинг. При підготовці конвенції був узагальнений досвід національного законодавства багатьох країн в області регламентування лізингових операцій і вироблені єдині правила регулювання фінансових розрахунків, що відносяться до міжнародного лізингу.

1.2 Лізинг - як об'єкт та предмет правового регулювання

На сьогодні в багатьох країнах з розвинутою ринковою економікою фінансовий лізинг став дієвим інструментом фінансування програм оновлення та розширення основних засобів підприємств. Проте для України явище лізингу є порівняно новим та недостатньо вивченим. Це спричинює неадекватне сприйняття його переваг вітчизняними підприємцями та державними установами. В свої працях сучасні науковці не є одностайними у визначенні поняття лізингу та трактуванні його сутності і природи. Розбіжність у поглядах на те що саме становить лізинг, пов'язана з різним баченням історії виникнення та розвитку лізингу. І хоча організаційно-економічний механізм лізингу, властиві йому елементи у вигляді орендних відносин людство достатньо ефективно використовувало на всіх етапах свого розвитку за різноманітних форм виробництва, економічна сутність лізингу протягом тривалого часу залишається спірною. Зміст і роль його в теорії й практиці різних країн трактується по-різному, а інколи і суперечливо. Різні джерела дають різні визначення терміну «лізинг», але вони не завжди повні, інколи обмежені і не враховують всіх граней прояву цієї нової форми господарювання [48, с.27].

Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» провела дослідження ринку лізингу в Україні за третій квартал 2013 р. у формі аналізу офіційної

статистичної звітності лізингових компаній, наданої Нацкомфінпослуг, результати якого можуть бути представлені такими даними: _Кількість укладених договорів фінансового лізингу збільшилася на 6,7% (156 шт.) порівняно з аналогічним періодом минулого року і становила 2486 шт. _У вартісному вираженні обсяг договорів, укладених за третій квартал 2013 р., збільшився порівняно з минулим роком майже на 617% і дорівнював 24 605,6 млрд. грн. [14, с.127].

Перш за все, потрібно дати визначення терміну «лізинг». Однак слід одразу ж відмітити, що єдиного загальноприйнятого визначення немає. У своїх наукових працях дослідники по різному трактують поняття лізингу, що у свою чергу породжує різнонаправленість точок зору стосовно визначення його сутності. Як результат, протягом досить тривалого часу сутність лізингу, особливо економічна, була і залишається спірною [17, с.184]. Тут ми не будемо розглядати визначення нормативно-правих актів України, оскільки це буде зроблено в окремому підрозділі з метою дослідження правового регулювання лізингу. В даному випадку поглянемо на наукові підходи до визначення предмету та об'єкту лізингу.

Кулиняк І.Я формулює таке визначення лізингу, яке відбиває найістотніші аспекти цієї операції: лізинг – це комплекс відносин (цивільно-правових, орендних, договірних, кредитних, майнових тощо) щодо передачі однією стороною (лізингодавцем) у володіння та користування (оренду) іншій стороні (лізингоотримувачу) майна (машин, обладнання, транспортних засобів і споруд виробничого призначення тощо) на умовах платності та на визначений термін [58, с.281].

У більшості випадків під предметом лізингом розуміють довгострокову оренду (машин, устаткування), які придбані лізингодавцем для лізингоодержувача з метою їх виробничого використання при збереженні права власності на них на весь термін договору. Тобто лізинг є особливим, коли одержувачі використовують основні фонди, а лізингові компанії залишаються їх власником, у цьому й полягає базовий принцип лізингу.

Старцев В.О. зазначає, з одного боку, лізинг за своїм змістом відповідає кредитній операції, тому що власник коштів вкладає їх в основний капітал на зворотній основі, а потім отримує їх у встановлений строк назад, маючи за це комісійні. З іншого боку, лізинг дуже подібний до інвестицій, оскільки позикодавець і позичальник проводять операції із капіталом не в грошовій формі, а у вигляді техніки, устаткування, обладнання тощо» [61, с. 72].

Внукова Н.М. стверджує, що кожна з теорій ставить за основу лише один аспект лізингу: або звичайні відносини виробника і користувача, або обсяг прав і обов'язків користувача, що практично наближається до обсягу прав і обов'язків власника. Бажання визначити юридичну природу лізингу за допомогою відомих інститутів призводить до того, що якась частина відносин його учасників залишається за межами цього інституту: чи це оренда, чи продаж в розстрочку, позика чи доручення. Положення цих договорів частково застосовуються у відносинах між учасниками лізингу, але «не працюють», наприклад, при виникненні суперечок між виробником і користувачем» [32, с. 43].

Малишко В.М. зазначає, що постає необхідність закріплення терміну «лізинг» за видом господарських відносин, що виникають у процесі здійснення лізингової діяльності між продавцем (постачальником), лізингодавцем та лізингоодержувачем, щодо передачі майна у строкове оплатне користування лізингоодержувачу [33, с. 123].

В теоретичних дослідженнях лізингу вченими аналізуються всі можливі сторони лізингових відносин. Автори наводять порівняння лізингу із способом купівлі-продажу, господарської діяльності, трастових операцій, методу збуту тощо. Кожна точка зору вітчизняних та зарубіжних дослідників має право на існування. Проте, на нашу думку, не варто настільки розпорошувати поняття лізингу й зводити його до якогось одного напрямку. Також не варто зводити лізинг до дій за чужий рахунок (трасту). Так як між цими способами більше розходжень ніж спільного. Основна відмінність полягає в розподілі права власності. При трастовому управлінні участь беруть 3 сторони: довірена особа (траст) - суб'єкт, що здійснює управління майном за дорученням на користь

довірителя; довіритель - юридична або фізична особа, яка передає право управління своїм майном довірєній особі; бенефіціар - особа, на користь якої надаються довірчі послуги. Це може бути як сам довіритель, так і третя особа. При лізингу власник (лізингодавець) розпоряджається майном, а володіє, користується й отримує доходи в своїх інтересах лізингоотримувач [73, с.241].

Гудзенко Н.М. та Дьяконова С.Ю. зауважують, що при дослідженні сутності лізингу як економічно-правової категорії залишається багато суперечливих питань адже його зміст і роль в теорії і практиці трактується по-різному. Відмінності в трактуванні полягають в тому, що лізинг є складною синтетичною формою господарських відносин, що містить у собі елементи купівлі-продажу, кредиту, оренди, прокату, продажу в розстрочку та викупу. Відповідно існує ряд спільних рис з:

- а) орендою – за суб'єктами, об'єктами, правом власності, зобов'язаннями та відповідальністю суб'єктів, страхуванням майна тощо;
- б) прокатом – за об'єктами, тривалістю угоди, порядком здійснення ремонту майна та переходу права власності тощо;
- в) кредитом – за цільовим призначенням, гарантіями, платежами, порядком відображення майна на балансі підприємства тощо;
- г) продажем у розстрочку – за моментом та переходом права власності на майно тощо.

Договір лізингу є самостійним цивільно-правовим зобов'язанням і його не можна розглядати як різновид договору оренди, різновид договору купівлі-продажу.

Визначаючи юридичну природу договору лізингу, слід виявити спільні та відмінні ознаки і цілі цих договорів. За договором оренди майно передається як для здійснення підприємницької діяльності, так і для інших цілей (для особистих, сімейних, побутових потреб).

За договором лізингу це неможливо. Майно, що є предметом договору лізингу повинно відноситися до основних засобів, які не втрачають своїх натуральних властивостей у процесі використання.

Лізинговий договір можна порівняти з договором купівлі-продажу в розстрочку. За договором купівлі-продажу в розстрочку право власності на товар переходить від продавця до покупця або в момент укладення договору, або в момент передачі речі. При договорі лізингу право власності на обладнання зберігається за лізингодавцем, який передав обладнання в лізинг лізингоодержувачу протягом усього договору.

Підприємство, що має обладнання, але відчуває нестачу коштів для виробничої діяльності продає своє майно лізинговій компанії, яка в свою чергу здає його в лізинг цьому ж підприємству.

Предметом договору лізингу може бути практично будь-який вид матеріальних цінностей, якщо тільки він не знищується у виробничому циклі, не втрачає своїх натуральних властивостей у процесі використання (не споживні речі), в тому числі підприємства й інші майнові комплекси, будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби та інше рухоме і нерухоме майно.

В лізинг можуть бути передані не тільки основні засоби, але і речі, що становлять оборотні активи. Це не споживні речі, що входять до складу складних об'єктів (меблі, вимірювальні прилади невисокої вартості, оргтехніка та інше майно підприємств).

По об'єктах лізингові договори класифікуються на договори з рухомим, нерухомим і змішаним майном.

Залежно від обсягу послуг, які лізингова компанія може надати своєму клієнтові, розрізняють такі лізингові договори, як договір чистого лізингу, договір повного лізингу, договір лізингу з частковим набором послуг, договір «мокрого» лізингу і договір комбінованого лізингу. У класифікації також враховані договір поновлюваного та револьверного лізингу.

Коли річ іде про предмет лізингу на момент укладення договору вже є власністю лізингодавця і може бути передана користувачеві («прямий лізинг»). Що ж стосується непрямого лізингу, то його сутність полягає в тому, що лізингодавець передає лізингоодержувачу спеціально придбане за специфікаціями або на умовах, висунутих останнім, майно на виконання вже укладеного договору лізингу. У цьому випадку передача речі на момент укладення договору неможлива, оскільки вона ще не придбана лізингодавцем. Саме тому непрямий лізинг є завжди консенсуальним договором.

Договір лізингу - це складне зобов'язання, в якому переплітаються права, обов'язки і майнові інтереси не тільки лізингодавця, продавця (постачальника) лізингового майна, а й позикодавця (кредитодавця), а також страховика лізингової угоди.

Таким чином, у процесі теоретичного аналізу встановлено, що лізинг являє собою особливий вид діяльності, спрямований на інвестування вільних або залучених фінансових коштів, коли за договором лізингу лізингодавець зобов'язується придбати у власність майно у певного продавця і надати це майно лізингоодержувачу за плату в тимчасове користування для підприємницьких цілей. Договір фінансової оренди (лізингу), відноситься за родовою ознакою до оренди, але це не просто оренда (майновий найм), а симбіоз інвестиційних (фінансових) і орендних відносин. Основним в лізингу є саме процес інвестування лізингодавцем наявних в його розпорядженні фінансових коштів лізингоодержувача, який отримує цю фінансову допомогу у вигляді передачі йому в тимчасове володіння і користування спеціально придбаного для нього майна у визначеного ним же продавця. Таким чином, лізингові відносини є не орендними відносинами, а кредитними відносинами.

1.3 Нормативно - правове регулювання лізингових відносин в Україні

В Україні лізинг з'явився на початку 1990-х. Однак досить багато інвесторів вже оцінили переваги лізингу. Адже держава отримує підвищення інвестиційної активності, мобілізацію фінансових коштів під інвестиційні проекти, гарантоване використання цільових фінансових коштів для переоснащення виробництва, а через механізми стимулювання лізингу суттєво зменшує бюджетні витрати на фінансові інвестиції, сприяє зростанню виробничого й експортного потенціалу країни, розвитку малого та середнього бізнесу [18, с. 79].

В Україні нормативне регулювання лізингових відносин вперше було здійснене Законом України "Про лізинг" від 16 грудня 1997 р., хоча лізинг як вид майнового найму був відомий і застосовувався на практиці задовго до прийняття зазначеного закону³. У сучасних умовах регулюванню лізингових відносин присвячений Закон України "Про фінансовий лізинг", § 6 глави 58 ЦК та Конвенція УНІДРУА від 28.05.1988 р. "Про міжнародний фінансовий лізинг".

Вітчизняне державне регулювання ринку лізингу здійснюється за допомогою нормативно-правових актів: Цивільного кодексу (визначає загальні правові ознаки лізингових операцій та положення, пов'язані з договором і предметом договору); Господарського кодексу (визначає загальні правові ознаки лізингових операцій та особливості регулювання лізингової діяльності); Законів України: "Про фінансовий лізинг" (визначає правові й економічні засади), "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" (визначає лізинг у списку фінансових послуг і відповідний уповноважений орган, який здійснює регулювання), "Про банки і банківську діяльність" (визначає лізинг у переліку банківських операцій); Нормативних документів Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг.

Визначення лізингу наведено у ст. 806 Цивільного кодексу України, відповідно до якого лізинг кваліфікується як договір, за умовами якого одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати іншій стороні (лізингоотримувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності та було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоотримувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане

лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоотримувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний термін і за встановлену плату (лізингові платежі) [2, ст.806].

У ст. 292 Господарського кодексу України лізинг трактується як господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування іншій стороні (лізингоотримувачу) на визначений термін майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоотримувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоотримувачем періодичних лізингових платежів [3, ст.292].

Відносини лізингу в Україні до 10 січня 1998 р. регулювалися ЗУ «Про лізинг». З того часу цей Закон практично не змінювався, за винятком прийняття деяких поправок, відповідно до яких було виключено положення про необхідність одержання індивідуальної ліцензії Національного банку України при виконанні договорів міжнародного лізингу. Закон України “Про лізинг” викликав суперечності як з боку юристів, так і з боку підприємців. Можна відзначити такі його недоліки, як віднесення лізингу до фінансового або оперативного залежно від співвідношення строку договору лізингу та строку амортизації предмета договору лізингу (який у попередній редакції Закону називався об’єктом лізингу), обов’язковість переходу у власність лізингоодержувача предмета договору фінансового лізингу після закінчення строку договору, надмірна кількість істотних умов договору лізингу, визначення цивільно-правового поняття лізингу як підприємницької діяльності, до того ж спрямованої на інвестування тощо [69, с.242].

Пересада А.А. зазначає, що лізинг має ряд переваг у порівнянні з іншими варіантами фінансування. Насамперед лізинг дозволяє організації при мінімальних одноразових витратах придбати сучасне устаткування та техніку в достатній кількості. При цьому лізингові платежі відносяться на собівартість, що дозволяє заощаджувати значні суми при сплаті в бюджет податку на прибуток.

Також при лізингу можливе використання механізму прискореної амортизації, що дозволяє підприємству максимально швидко відновити через собівартість інвестиційні витрати. Майно, що було об'єктом лізингу, можна також реалізувати за ринковою ціною, одержавши тим самим додатковий прибуток. Перевага лізингу також полягає в тому, що при оформленні лізингового договору вимоги кредитора до позичальника, є більше м'якими, ніж при звичайному кредитуванні. Крім того, ймовірність одержання в лізинговій компанії довгострокового фінансування набагато вища, ніж при кредитуванні, саме тому що багато банків практично не надають кредитів на строк більше 1 року, тоді як лізингова компанія, що є постійним і надійним позичальником, без проблем одержує довгострокові кредити [61, с. 183].

Майданевич П.М. зауважує: не дивлячись на явні переваги лізингу він має певні недоліки:

1. Лізингодавець має ризик морального старіння устаткування та недоодержання лізингових платежів в зв'язку з інфляцією, а для лізингоотримувача вартість лізингу більша, ніж ціна покупки або банківського кредиту. Тому при складанні лізингового договору потрібна детальна робота з проведення експертизи за окремими питаннями.

2. Лізингоотримувач не є власником основних засобів, а тому не може надати їх в заставу при одержанні позики в банку, в свою чергу це зменшує його шанси на одержання такої позики на більш вигідних умовах.

3. Лізингодавець, що не має стабільних джерел фінансових коштів, підданий ризику раптової зміни процентних ставок за кредитами, які він змушений брати для фінансування інвестицій лізингоотримувача, що здорожує вартість [52, с.179].

Отже, в Україні лізингова діяльність стала активно розвиватися лише після 1998 року. Це пояснюється тим, що, з одного боку, до цього часу в країні були сформовані певні ринкові структури, які визначили ефективне використання лізингових операцій, з іншого боку, стала гостро виявлятися необхідність в інвестиціях для поновлення виробничо-технічного потенціалу підприємств.

Також в 1998 році був прийнятий Закон України «Про лізинг» (в 2004 році він прийнятий в новій редакції і має назву «Про фінансовий лізинг»), який врегулював відносини, що виникають з договору лізингу. Використання лізингу дозволило отримати додаткове джерело для реалізації інвестиційних процесів.

РОЗДІЛ 2

УКЛАДАННЯ ДОГОВІР ЛІЗИНГУ

2.1 Права та обов'язки сторін договору лізингу

Лізинг, як альтернативна форма фінансування інвестицій в останнє десятиліття набуває все більшого значення і розвивається в господарстві України. Це відображає одну з сучасних тенденцій, яка полягає в тому, що дохід приносить не власність, а користування економічними благами (рухомим і нерухомим майном).

Основна економічна задача лізингу полягає в «вивільненні капіталу» в інвестиційних товарах для підприємця і товару тривалого користування для споживача.

Лізинг - це операції з розміщення рухомого і нерухомого майна, яке спеціально закуповується лізинговою компанією і залишається її власністю, але на деякий час здається в оренду підприємцям.

Лізинг - особливий самостійний різновид зобов'язань по передачі майна в користування і володіння [78, с.187].

Лізинг, це ще й одна з форм господарської діяльності, що передбачає інвестування тимчасово вільних або залучених фінансових коштів у майно, передане за договором фізичним або юридичним особам на певний термін для використання в підприємницьких цілях.

Суттєва перевага лізингу в порівнянні з іншими способами інвестування полягає в тому, що підприємцю надаються не грошові ресурси, а безпосередньо засоби виробництва, які мають техніко-економічні характеристики.

Різноманітність предметів, об'єктів, суб'єктів, строків та інших елементів лізингових договорів дозволяють нам говорити про лізинг як про один з найважливіших методів фінансування розвитку технічної бази виробництва.

Одна з них, мабуть найважливіша, полягає в необхідності техніко-технологічного забезпечення виробництва, інша - в кредитно-фінансовому обслуговуванні підприємств. Обидві ці потреби взаємозалежні й обслуговують один одного. Кредитно-фінансове забезпечення підприємств полегшує і сприяє вирішенню проблем відновлення виробництва, яке в свою чергу вимагає адекватних форм фінансування інвестицій.

Лізинг найчастіше застосовується для значного розширення виробничих можливостей підприємства за допомогою забезпечення його технічно досконалими і дорогими видами обладнання. До лізингу застосовуються норми ЦКУ, ГКУ. Лізинг - це вид інвестиційної діяльності з придбання і передачі майна в лізинг. На відміну від звичайної оренди, механізм реалізації лізингового договору набагато складніше. Лізинговий договір об'єднує в собі кілька самостійних і в той же час взаємопов'язаних юридичних і фактичних дій. Спочатку укладається договір лізингу. На основі цього договору в подальшому здійснюються всі наступні дії, спрямовані на реалізацію конкретного лізингового договору [79, с.183].

Договором лізингу може бути передбачено, що вибір продавця і придбаного майна здійснюється лізингодавцем. Потім лізингодавець на підставі договору купівлі-продажу набуває майно, яке стає предметом лізингу.

Після цього між сторонами лізингу виникають відносини оренди - придбане майно передається лізингоодержувачу в тимчасове володіння і користування. Для того щоб зрозуміти, що ж таке договір лізингу спробуємо визначити його правову природу [76, с.179].

1. На відміну від звичайного договору оренди (майнового найму) у користування орендаря (лізингоотримувача) передається технічний об'єкт, спеціально придбаний лізинговою компанією для лізингоодержувача на його прохання.

2. Договір лізингу, як правило, укладається на певний строк, встановлений договором. Причому цей термін є тривалим і охоплює нерідко весь період

ефективної служби обладнання, переданого в лізинг, тобто наближається до розрахункового терміну його повної амортизації.

3. Загальна сума лізингових платежів за користування орендованим обладнанням включає його вартість з урахуванням амортизації, відсотки за користування позикою (якщо був кредит), оплату послуг лізингодавця. Таким чином, обсяг лізингових платежів повинен перевищувати покупну ціну устаткування, а різниця становить прибуток лізингодавця.

4. Після закінчення терміну дії договору лізингу лізингоодержувачу зазвичай надається право придбати предмет лізингу у власність за його залишкової вартості.

5. Для лізингового договору характерне особливий, відмінний від договору оренди, розподіл прав і обов'язків між його сторонами, основний зміст якого полягає у звільненні лізингодавця від більшості обов'язків, властивих орендодавцю, що підкреслює переважно фінансовий характер його зобов'язань.

6. Лізингоодержувач наділяється певними правами і обов'язками по відношенню до продавця майна за зобов'язанням купівлі-продажу, незважаючи на те, що одержувачем за даним договором є лізингодавець [75, с.166].

Незважаючи на всі особливості лізингового договору, відносини між лізингодавцем і лізингоодержувачем по користуванню предметом лізингу є орендними. Однак, разом з тим договором лізингу притаманні певні характерні особливості, що виділяють його в окремий вид договору оренди. Перш за все, це те, що в якості зобов'язаного особи за договором лізингу, поряд з орендодавцем (лізингодавцем) і орендарем (лізингоотримувачем), виступає також продавець майна, предмета лізингу, який не бере участі в договорі лізингу як його боку. Іншою відмінністю від загальних положень про оренду є те, що орендодавець (лізингодавець) укладаючи договір лізингу, не є власником (або навіть титульним власником) майна, яке підлягає передачі в лізинг (тобто оренду). Ще однією особливістю, зазвичай не властивою орендних відносин, є активна роль лізингоодержувача в лізингових правовідносинах.

Саме лізингоотримувачу (орендарю) належить право визначати продавця і вказувати майно, яке має бути придбано лізингодавцем (орендодавцем) для подальшої передачі в оренду (лізинг). В такому випадку лізингодавець звільняється від будь-якої відповідальності за вибір предмета лізингу і продавця.

І як останній особливості договору лізингу можна назвати те, що передача орендованого за договором лізингу майна лізингоодержувачу зазвичай проводиться не лізингодавцем (орендодавцем), а продавцем майна, у якого з лізингоодержувачем немає договірних правовідносин. Проте, відповідальність за невиконання або неналежне виконання цього обов'язку покладається на лізингодавця.

Розглядаючи питання про відмінність лізингу від суміжних інститутів, таких як оренда, найм, кредит, необхідно загострити увагу і здійснити розгляд відмінностей у всьому різноманітті варіантів лізингових договорів виявляючи принципові відмінності цих визначень [80, с.102].

Законодавче регулювання будь-якого договору зводиться до встановлення спеціального правового режиму для певної моделі. Умовою для такого режиму якраз і є те, що укладений сторонами конкретний договір має властиві відповідні моделі ознаки. Кваліфікація лізингу, як виду договору оренди не є загальновизнаною в юридичній літературі. Окремі автори вважають, що лізинг необхідно розглядати як самостійний тип договору. Так, І.А. Решетник виходить з того, що з'єднання в одному правовідносинах елементів різних договорів - купівлі-продажу, оренди, надання фактичних і юридичних послуг - породжує якісно інше матеріальне відношення, ефективне регулювання якого можливо лише за допомогою спеціального договірної інституту; інститут оренди не забезпечує досягнення даної цілі.

При наявності спеціальної глави в ЦКУ, а значить, і спеціального типу договорів, якою б не була специфіка відповідного виду договорів, він не може вважатися договором *sui generis*. Виходячи з цього можна зробити висновок, що визнання договору лізингу самостійним цивільно-правовим договором, а не окремим видом договору оренди було б неправильним ні з теоретичної, ні з

практичної точки зору. Тим більше що це, до всього іншого, суперечило ЦК, що розглядає договір лізингу як окремий вид договору оренди.

У юридичній літературі висловлювалися різні точки зору про теоретичні конструкції договору лізингу. Одні вчені підтримують підхід, закріплений в Конвенції УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг 1988 року, відповідно до якого лізинг вважається багатостороннім правочином, в якій беруть участь продавець, лізингодавець і лізингоодержувач. Інші автори виходять з того, що лізинг - це двостороння угода, нерозривно пов'язана з договором купівлі-продажу орендованого майна. Орендодавець за договором лізингу покладає виконання частини своїх обов'язків на продавця за договором купівлі-продажу, причому має місце особливий випадок передоручення виконання, при якому перед кредитором (орендарем) в силу прямої вказівки закону стає відповідальним лише виконавець (продавець). У свою чергу, договір купівлі-продажу постає перед нами як договір на користь третьої особи – орендаря [81, с.197].

Лізинг і кредит розрізняються, перш за все, різними правами сторін на майно, що є предметом угоди. Кредитор має право власності на придбане в кредит майно тільки до моменту погашення боргу позичальником. З виплатою останнього внеску по кредиту право власності на майно автоматично переходить до позичальника. Повним власником лізингового майна, навпаки, є лізингодавець. За договором лізингу він поступається лізингоодержувачу лише право тимчасового користування належним йому майном. Після закінчення операції і всіх розрахунків по ній лізингоодержувач зобов'язаний повернути майно власнику. Викупити майно і отримати право власності на нього лізингоодержувач може тільки в тому випадку, якщо така можливість (так званий опціон) була спочатку передбачена умовами договору. Ще одним суттєвим моментом є те, що придбане в кредит майно позичальник, як правило, може використовувати на свій розсуд, привласнюючи всю додатковий прибуток. Право лізингоодержувача на отримання додаткового прибутку в результаті

«нецільового» використання лізингового майна повинно бути зафіксовано в договорі лізингу [82, с.214].

Договір лізингу не просто оренда (майновий найм), а симбіоз інвестиційних (фінансових) і орендних відносин. Це так само слід, при розгляді правової природи майнового найму. Сторонами в ньому є: наймодавець - особа, яка надає майно, і наймач - особа, яка отримує майно у тимчасове користування. Фізичні особи укладають договір майнового найму для задоволення своїх побутових і культурних потреб, юридичні особи - для тимчасового використання майна без витрати коштів на його придбання у власність (наймач), а також для отримання винагороди за надання майна в користування іншим організаціям і громадянам (наймодавець). Різновидом договору майнового найму є договори оренди і побутового прокату.

Від оренди лізинг відрізняється, по-перше, тим, що в угоді, як правило, беруть участь три сторони: лізингодавець, лізингоодержувач та постачальник (продавець) майна. При оренді ж взаємодіють тільки два учасники: орендодавець і орендар. Предметом договору лізингу є спеціально придбане, а в деяких випадках навіть спеціально виготовлене майно. В оренду ж зазвичай здається майно, яким орендар має на момент укладання угоди. Так само важливою відмінною рисою лізингу є неможливість внесення змін у встановлений договором термін, протягом якого сторони мають гарантованим правовим статусом. Пояснюється це тим, що строк договору обов'язково порівнюється з нормативним терміном служби майна і лежить в основі розрахунку лізингових платежів. Нарешті, лізингоодержувач на відміну від орендаря може викуповувати лізингове майно після закінчення терміну дії договору за заздалегідь узгодженою ціною [83, с.143].

На підставі зробленого аналізу можливо підвести підсумок - лізинг є самостійним видом договірних відносин і має цілу низку прав і обов'язків, що відрізняють його від кредиту, найму, і цільової позики. Узагальнивши викладене, можна сформулювати відмітні ознаки даного виду договору:

1. Як зобов'язана особа за договором лізингу виступає також продавець майна, що є його власником, який не бере участі в договорі лізингу як його сторона.

2. Лізингодавець, на відміну від загальних положень про оренду, не є власником або титульним власником майна, яке підлягає передачі в оренду. Купуючи майно для лізингоодержувача, орендодавець повинен повідомити продавця про те, що це майно призначене для передачі його в оренду.

3. Активна роль в зобов'язанні з лізингу належить лізингоодержувачу. Саме він визначає продавця та вказує майно, яке має бути придбано лізингодавцем для наступної передачі в оренду.

4. Спеціальним порівняно із загальними правилами про оренду є викладене в ЦК у вигляді диспозитивної норми положення про те, що передача майна здійснюється продавцем цього майна [84, с.164].

Сторони в договорі лізингу - це учасники договору, тобто ті особи (суб'єкти), які наділені правами і обов'язками в лізингових правовідносинах.

Відповідно до ст.4 Закону України «Про фінансовий лізинг» суб'єктами лізингу можуть бути:

лізингодавець - юридична особа, яка передає правоволодіння а користування предметом лізингу лізингоодержувачу;

лізингоодержувач - фізична або юридична особа, яка отримує право володіння та користування предметом лізингу від лізингодавця;

продавець (постачальник) - фізична або юридична особа, в якій лізингодавець набуває річ, що в наступному буде передана як предмет лізингу лізингоодержувачу;

інші юридичні або фізичні особи, які є сторонами багатостороннього договору лізингу [4].

Відповідно до цього нормативного акта, лізингодавець - це юридична особа, яка здійснює лізингову діяльність, тобто передачу в лізинг за договором спеціально придбаного для цього майна (обладнання).

Лізингоодержувач - юридична особа, яка здійснює підприємницьку діяльність, або фізична особа, яка займається підприємницькою діяльністю без створення юридичної особи і зареєстрований як підприємець, які отримують майно в користування і володіння за договору лізингу.

Продавець (постачальник) лізингового майна – виробник об'єкта лізингу, або інша юридична особа, або фізична особа-підприємець продають майно, що є об'єктом лізингу.

Лізингодавець - юридична особа, яка за рахунок залучених чи власних грошових коштів набуває в ході реалізації лізингової угоди у власність майно і надає його як предмет лізингу лізингоодержувачу за певну плату, на певний строк і на певних умовах у тимчасове володіння і користування з переходом або без переходу до лізингоодержувача права власності на предмет лізингу.

Лізингоодержувач - фізична або юридична особа, яка відповідно до договору лізингу зобов'язана прийняти предмет лізингу за певну плату, на певний строк і на певних умовах у тимчасове володіння і користування відповідно до договору лізингу.

Продавець (постачальник) лізингового майна - фізична або юридична особа, яка відповідно до договору купівлі-продажу з лізингодавцем продає лізингоодержувачу в обумовлений строк вироблене (куплене) їм майно, що є предметом лізингу. Продавець (постачальник) зобов'язаний передати предмет лізингу лізингодавцю чи лізингоодержувачу відповідно до умов договору купівлі-продажу.

Іменувати сторони в договорі лізингу орендарем, орендодавцем і продавцем майна, подібно до того як вони іменуються в договорі оренди, значить допустити змішання двох понять, двох абсолютно різних цивільно-правових зобов'язань. Подібне змішання понять не відображало б дійсного стану речей, реального обсягу прав і обов'язків сторін (суб'єктів) в лізинговому і орендному договорах.

Лізингодавцем може бути лізингова компанія (підприємство) - комерційна організація, створювана в будь-якій іншій організаційно-правовій формі. Це можуть бути резиденти України або нерезиденти, які виконують відповідно до

своїх установчих документів функції лізингодавців і отримали в установленому законодавством України порядку дозвіл на здійснення лізингової діяльності. Лізингова компанія-нерезидент - це іноземна юридична особа, яка здійснює комерційну діяльність в Україні в установленому законодавством України порядку.

Лізингові компанії мають право залучати грошові кошти юридичних осіб для здійснення лізингової діяльності в установленому законодавством порядку [85, с.145].

Ментух Н.Ф. пропонує закріпити в Законі України «Про фінансовий лізинг» наступне визначення терміну «лізингова компанія» - це господарська організація, створена у визначеному законодавством порядку, що на професійній основі, постійно та безпосередньо здійснює лізингову діяльність для задоволення майнових інтересів інших суб'єктів господарських правовідносин, з метою отримання прибутку, має відокремлене майно, закріплене за нею на визначеному правовому титулі, господарську правосуб'єктність та відповідно до чинного законодавства виконує функцію лізингодавця [56, с.75].

Як лізингодавців можуть виступати страхові компанії, фінансові лізингові компанії, спеціалізовані та сервісні лізингові компанії, банки та будь-які інші суб'єкти господарювання для яких лізинг - один з основних видів діяльності, передбаченої Статутом.

Права і обов'язки сторін за договором лізингу відносяться до змісту договору, вони встановлені в ст.10 та ст.11 Закону України «Про фінансовий лізинг».

Стаття 10 Закону України «Про фінансовий лізинг» передбачає права та обов'язки лізингодавця.

Лізингодавець має право:

- 1) інвестувати на придбання предмета лізингу як власні, так і залучені та позичкові кошти;
- 2) здійснювати перевірки дотримання лізингоодержувачем умов

користування предметом лізингу та його утримання;

3) відмовитися від договору лізингу у випадках, передбачених договором лізингу або законом;

4) вимагати розірвання договору та повернення предмета лізингу у передбачених законом та договором випадках;

5) стягувати з лізингоодержувача прострочену заборгованість у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса;

6) вимагати від лізингоодержувача відшкодування збитків відповідно до закону та договору;

7) вимагати повернення предмета лізингу та виконання грошових зобов'язань за договором сублізингу безпосередньо йому в разі невиконання чи прострочення виконання грошових зобов'язань лізингоодержувачем за договором лізингу.

Лізингодавець зобов'язаний:

1) у передбачені договором строки надати лізингоодержувачу предмет лізингу у стані, що відповідає його призначенню та умовам договору;

2) попередити лізингоодержувача про відомі йому особливі властивості та недоліки предмета лізингу, що можуть становити небезпеку для життя, здоров'я, майна лізингоодержувача чи інших осіб або призводити до пошкодження самого предмета лізингу під час користування ним;

3) відповідно до умов договору своєчасно та у повному обсязі виконувати зобов'язання щодо утримання предмета лізингу;

4) відшкодовувати лізингоодержувачу витрати на поліпшення предмета лізингу, на його утримання або усунення недоліків у порядку та випадках, передбачених законом та/або договором;

5) прийняти предмет лізингу в разі дострокового розірвання договору лізингу або в разі закінчення строку користування предметом лізингу [4].

Стаття 11 Закону України «Про фінансовий лізинг» передбачає права та обов'язки лізингоодержувача

Лізингоодержувач має право:

- 1) обирати предмет лізингу та продавця або встановити специфікацію предмета лізингу і доручити вибір лізингодавцю;
- 2) відмовитися від прийняття предмета лізингу, який не відповідає його призначенню та/або умовам договору, специфікаціям;
- 3) вимагати розірвання договору лізингу або відмовитися від нього у передбачених законом та договором лізингу випадках;
- 4) вимагати від лізингодавця відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням умов договору лізингу.

Лізингоодержувач зобов'язаний:

- 1) прийняти предмет лізингу та користуватися ним відповідно до його призначення та умов договору;
- 2) відповідно до умов договору своєчасно та у повному обсязі виконувати зобов'язання щодо утримання предмета лізингу, підтримувати його у справному стані;
- 3) своєчасно сплачувати лізингові платежі;
- 4) надавати лізингодавцеві доступ до предмета лізингу і забезпечувати можливість здійснення перевірки умов його використання та утримання;
- 5) письмово повідомляти лізингодавця, а в гарантійний строк і продавця предмета, про всі випадки виявлення несправностей предмета лізингу, його поломки або збоїв у роботі;
- 6) письмово повідомляти про порушення строків проведення або непроведення поточного чи сезонного технічного обслуговування та про будь-які інші обставини, що можуть негативно позначитися на стані предмета лізингу, - негайно, але у будь-якому разі не пізніше другого робочого дня після дня настання вищезазначених подій чи фактів, якщо інше не встановлено договором;
- 7) у разі закінчення строку лізингу, а також у разі дострокового розірвання договору лізингу та в інших випадках дострокового повернення предмета лізингу - повернути предмет лізингу у стані, в якому його було прийнято у

володіння, з урахуванням нормального зносу, або у стані, обумовленому договором [4].

Конкретне закріплення прав і обов'язків учасників лізингових відносин відбувається в договорі лізингу, що укладається лізингодавцем і лізингоодержувачем, а також в договорі купівлі-продажу лізингового майна, який укладається між продавцем і покупцем – лізингодавцем.

Зміст лізингового договору як юридичного факту утворюють сукупність умов, на яких досягнуто згоди між лізингодавцем, лізингоодержувачем і продавцем (постачальником) лізингового майна.

Умови будь-якого договору розробляються на розсуд сторін за винятком тих випадків, коли певні умови імперативно пропонуються законом або нормативним актом.

Звичайно, лізингодавець, лізингоодержувач і продавець (постачальник) лізингового майна часто використовують і диспозитивні норми, що містяться в сучасному цивільному законодавстві, а також звичаї ділового обороту, які застосовуються до регулювання лізингових правовідносин.

Права і обов'язки сторін, що впливають із лізингового договору не є суворо фіксованими і можуть змінюватися в залежності від сформованих на практиці традицій. Це пояснюється тим, що кожен лізинговий договір індивідуальний. Він ніби спеціально створений відповідно до конкретних обставин і вимог зацікавленої лізингоодержувача [86, с.190].

Саме такий індивідуальний підхід до викладу змісту кожного лізингового договору дає можливість врахувати різні інтереси лізингодавця, лізингоодержувача та продавця (постачальника) лізингового обладнання, що визнається у світовій практиці найважливішими причинами швидкого і стійкого розвитку такого виду підприємницької діяльності як лізинг.

Умови, на яких укладається лізинговий договір можуть мати різне значення і надавати не однаковий вплив на його укладення. З цієї причини в теорії права умови будь-якого договору прийнято поділяти на істотні, звичайні і випадкові.

Цей поділ має практичне значення для встановлення факту укладення лізингового договору і для розробки його умов (в тому числі прав і обов'язків сторін).

Відомо, що до істотних умов договору належать обов'язкові умови, досягнення згоди за якими необхідно для виникнення самого лізингової угоди.

Лізингоодержувач, наприклад, має право самостійно визначати предмет лізингу та його продавця (постачальника). Це, в свою чергу, тягне за собою специфічні зобов'язання сторін, подібні до кредитного договору, а також перехід ризику випадкової загибелі предмета лізингу з його власника (лізингодавця) на не власника (лізингоодержувача) [87, с.142].

У разі, якщо лізингодавець купує предмет лізингу не в зв'язку з договором з лізингоодержувачем, а останній не вибирає постачальника (продавця) і предмет лізингу, то немає і самого лізингового договору як такого. У цьому випадку повинні застосовуватися норми, що регулюють звичайну купівлю-продаж.

Лізингодавець, набуваючи устаткування для лізингоодержувача повинен повідомити продавця (постачальника) про те, що обладнання призначене для передачі в лізинг певній особі.

Лізингодавець зобов'язується придбати у певного продавця (постачальника) у власність певне майно для передачі його за певну плату або передати раніше придбане майно на певний термін на певних умовах в якості предмета лізингу лізингоодержувачу.

Лізингодавець зобов'язаний надати лізингоодержувачу майно, що є предметом лізингу, в стані відповідному умовам договору лізингу та призначенню даного майна.

Лізингодавець зобов'язаний передати предмет лізингу разом з усіма його приладдям і з усіма документами (технічним паспортом та іншими), якщо інше не передбачено договором лізингу.

Лізингодавець має право домовитися з продавцем (постачальником) майна (предмета лізингу) про те, що останній бере на себе обслуговування предмета лізингу.

Якщо інше не передбачено договором лізингу, лізингодавець зобов'язаний сам здійснювати капітальний ремонт майна, що є предметом лізингу. Цей обов'язок можна за договором покласти на виробника (продавця, постачальника) майна, якщо це складна техніка, складне технологічне обладнання, догляд за яким вимагає глибоких спеціальних знань.

При припинення договору лізингу лізингодавець має право вимагати від лізингоодержувача повернення майна, що є предметом лізингу, в стані, в якому він його передав, з урахуванням нормального (природного) зносу, або зносу обумовленого договором лізингу [88, с.121].

Звернемо увагу на обсяг прав і обов'язків сторін за договорами лізингу. Лізингоодержувач несе обов'язки не тільки з поточного ремонту обладнання, з підтримки його в справному стані, але на нього покладаються і обов'язки, пов'язані з правом власності. Він приймає на себе ризик випадкової загибелі і псування майна, страхує його, проводить, як правило, капітальний ремонт.

Отже, незважаючи на свою особливість у вигляді участі в лізингових правовідносинах трьох суб'єктів: лізингодавця, лізингоодержувача та продавця, договір фінансового лізингу є виключно двостороннім. Договір купівлі-продажу, а також деякі інші факультативні договори укладаються на виконання самого договору лізингу, який існує лише між двома сторонами: лізингодавцем і лізингоодержувачем.

Лізингове зобов'язання являє собою структурно-складне, але єдине зобов'язання, яке виникає на підставі двох юридичних фактів: договору купівлі-продажу майна і договору фінансової оренди (лізингу). При цьому покупець (лізингодавець за договором лізингу) і лізингоодержувач за договором купівлі-продажу лізингового майна разом є однією стороною зобов'язання договору купівлі-продажу. Укладаючи договори купівлі-продажу майна і фінансової оренди, лізингоодержувач і лізингодавець виявляють волю на виникнення

єдиного лізингового зобов'язання. Таким чином, виникає множинність осіб на стороні лізингоодержувача.

2.2 Порядок укладення договорів лізингу

Природу лізингових відносин в даній роботі будемо розглядати, виходячи з цілей аналізу їх правового регулювання. Пропонуємо наступним чином визначити суть відносин, які регулюються нормами інституту лізингу. З одного боку, лізингоодержувач, що не має економічного інтересу (або можливості) в придбанні майна у власність, відчуває потребу у використанні цього майна. З іншого боку, власник не бажає передавати майно в оренду, але готовий продати його. З третього боку, існує особа (лізингодавець), у якої немає у власності майна, необхідного орендареві, але є грошові кошти і можливість вкласти їх в придбання цього майна, щоб, здаючи його в оренду, отримувати доходи на вкладений капітал у вигляді орендної плати. Поєднання зазначених осіб в одних правовідносинах дозволяє задовольнити їхні економічні інтереси. Оскільки дані правовідносини реально існують, потрібна була правова база, що забезпечує їх ефективне регулювання. В даному механізмі лізингових відносин можна всебічно простежити структурні елементи таких відносин, цілі кожного суб'єкта, спрямованість їх дій.

Швидке і широке поширення лізингу в діловій практиці було обумовлено перш за все вигодами його застосування для учасників господарського обороту, причому вигоди багато в чому визначалися державним заохоченням лізингу як інструменту стимулювання науково-технічного прогресу і розвитку економіки. Ось уже кілька десятиків років у багатьох розвинених країнах за допомогою податкових та амортизаційних пільг створюється сприятливий режим для лізингових суб'єктів господарювання, а останні діють як в інтересах постачальників, які отримують додаткові канали збуту і широку рекламу продукції, так і в інтересах користувачів, яким фактично надається кредит [90, с.198].

Порядок укладення договору лізингу регулюється на сьогоднішній день Конвенцією УНІДРУА, нормами ЦК та ГК України про договори лізингу, Законом України «Про фінансовий лізинг» та іншими джерелами, що не суперечать Конвенції і ГК.

Сторони вільні у своїй підприємницькій діяльності і має право укладати будь-який договір. Але свободу не можна розуміти як щось безмежне. Законодавцем обумовлені чіткі рамки регулювання, перебуваючи в яких сторони можуть проявляти свою ініціативу. Вони мають право зробити свій вибір, але право, перш за все, - міра можливої поведінки, тому договір повинен відповідати нормам закону, відповідати пропонованим до нього вимогам і укладатися так, як того вимагає закон.

Іншими словами, в основі укладення договору лежать два основних принципи, два основоположних засади цивільного законодавства-принцип свободи і принцип законності.

Договір лізингу не є винятком із загального правила, тому сторони при його укладенні також повинні дотримуватися цих принципів, порушення яких веде до визнання договору недійсним.

Укладення договору - завжди важливий і відповідальний крок у підприємницькій діяльності, так як на договірній основі формуються взаємовідносини суб'єктів господарювання. Від того, наскільки проробленим і грамотно складеним буде цей документ на момент підписання, залежить подальша ефективність роботи конкретного підприємства. Укладений договір повинен не тільки сприяти вирішенню поставлених завдань, але, відображаючи специфіку договірних відносин, сприяти реалізації всіх можливих переваг [91, с.108].

Порядок і процедура укладення договору лізинг, як і інших цивільно-правових договорів, визначається в основному правилами ЦК України.

Класичний договір фінансового лізингу пов'язує трьох осіб: продавця (виробника) майна, його набувача (лізингоодержувача) та лізингодавця (посередника).

Однак учасники фінансового лізингу пов'язані між собою не одним, а найчастіше двома договорами.

Лізингодавець укладає з продавцем обраного лізингоодержувачем майна договір купівлі-продажу; з лізингоодержувачем — договір фінансового лізингу.

Обидва договори взаємозалежні. Здебільшого лізингоодержувач, а не лізингодавець шукає продавця і узгоджує з ним усі умови договору купівлі-продажу. Саме він домовляється про предмет договору купівлі-продажу, ціну, місце та термін передачі майна в лізинг.

Договір лізингу, який регулює правовідносини між суб'єктами лізингу, укладається у письмовій формі та містить інформацію про:

- найменування сторін;
- предмет лізингу (склад і вартість майна);
- умови та строки його поставки;
- строк дії договору;
- розмір, склад і графік сплати лізингових платежів;
- умови реєстрації предмета лізингу, його експлуатації та технічного обслуговування, модернізації;
- надання інформації щодо його технічного стану;
- умови страхування;
- умови повернення або викупу після закінчення дії договору, дострокового розірвання договору;
- відомості про фінансовий стан лізингоодержувача;
- інформацію про відповідальність сторін;
- дату і місце укладання договору та інші положення за згодою сторін [92, с.176].

Крім того, у процесі юридичного оформлення лізингової послуги суб'єктами лізингу додатково можуть укладатися такі договори: договір технічного обслуговування предметом лізингу; договір надання банківського кредиту; договір страхування предмета лізингу та ін.

Строк лізингу — термін, на який предмет лізингу надається лізингоодержувачу в тимчасове володіння та використання відповідно до договору лізингу.

Найпоширенішими термінами фінансового лізингу є угоди на строк до п'яти років. Значно рідше укладаються угоди на 10 і більше років.

У договорі лізингу в порівнянні з традиційними кредитними операціями або зовнішньоторговельними контрактами купівлі-продажу зводиться воедино значно більше число умов, що залежать від конкретних учасників угоди. Для лізингових договорів характерна індивідуальність. Проведенню лізингових операцій лізинговою компанією завжди передують велика організаційна робота, метою якої є пошук лізингодавцем потенційних клієнтів, зацікавлених в лізингу [93, с.143].

Важливу роль відіграють вивчення лізингового ринку, його основних тенденцій, виявлення попиту і пропозиції на певні види майна. При цьому до уваги беруться різні чинники, такі, як коливання ринкових цін на те чи інше майно, яке користується попитом, ціни і тарифи на інші супутні лізингу послуги (ремонт, технічне обслуговування), транспортні тарифи, електроенергію і т.д. У своїй діяльності лізингодавці прагнуть спеціалізуватися на лізингу для конкретних галузей (наприклад, для будівництва, транспорту, якихось видів промисловості, агропромислового сектора, торгівлі).

Виходячи з того, що законодавство базується на визнанні рівності учасників регульованих їм відносин, основні положення про укладення договорів формуються індивідуально, залежно від побажань сторін.

Відповідно до норм, встановлених законом договір вважається укладеним, якщо між сторонами в необхідній у належних випадках формі досягнуто згоди з усіх істотних умов договору.

Договір є не що інше як взаємодія волі кожної зі сторін, спрямоване на досягнення однієї і тієї ж юридичної мети. Оскільки договір є угодою, що укладається не менш як двома сторонами, виникнення договірної зобов'язання вимагає взаємного узгодження сторонами усіх істотних умов.

Відповідно до ст.6 Закону України «Про фінансовий лізинг» істотними умовами договору лізингу є:

- предмет лізингу;
- строк, на який лізингоодержувачу надається право користування предметом лізингу (строк лізингу);
- розмір лізингових платежів;
- інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди[4].

Дослідження особливостей правової конструкції будь-якого договору передбачає, перш за все, визначення його предмета. Умова про предмет індивідуалізує предмет виконання, а також нерідко визначає і характер самого договору. При відсутності чітких вказівок в договорі на його предмет виконання по ньому стає неможливим, а договір, по суті, втрачає сенс і тому повинен вважатися неукладеним. У зв'язку з цим звернемося до визначення сутності предмета договору лізингу у підприємницькій діяльності.

У ряді робіт предмет договору лізингу зводиться виключно до характеристики майна, що підлягає передачі лізингоотримувачу. Такий підхід представляється спрощеним і необґрунтованим.

Обумовлено це, перш за все, тим, що предметом цивільно-правового договору, а вірніше сказати, предметом зобов'язання, що випливає з такого договору, є дії зобов'язаних осіб. Як зазначав Д.І. Мейер «предметом договору завжди надається право на чужу дію ...». Аналогічної позиції дотримуються і сучасні цивілісти. Так, зокрема, В.В. Вітрианский, характеризуючи предмет договору, вказує, що «предмет будь-якого договору є дії (або бездіяльність), які повинна зробити зобов'язана сторона (або, відповідно, утриматися від їх вчинення)». Тому предметом договору лізингу виступають, в першу чергу, дії зобов'язаних сторін, тобто дії лізингодавця і лізингоодержувача [94, с.275].

Крім того, з огляду на, що для договору лізингу характерне включення в його зміст деяких речове-правових елементів (право слідування, речове-правові

способи захисту), а також наділення лізингоодержувача статусом титульного власника, можна говорити про тому, що предмет договору лізингу, також включає і майно, яке має бути передано в тимчасове оплатне володіння і користування лізингоодержувачу для підприємницьких цілей в результаті дій зобов'язаних осіб.

Таким чином, представляється, що предмет договору лізингу утворюють два елементи: дії зобов'язаних сторін (юридичний елемент предмета), а також майно, яке в результаті таких дій має бути передано лізингоодержувачу в тимчасове оплатне володіння і користування лізингоодержувачу для підприємницьких цілей (матеріальний елемент предмета) .

При цьому юридичний елемент предмета аналізованого договору включає в себе два роди дій: по-перше, дії сторін, традиційні для орендних зобов'язань, зокрема дії лізингоодержувача щодо прийняття майна у тимчасове володіння і користування, забезпечення його збереження та використання за призначенням, виплати лізингових платежів і повернення майна після закінчення терміну договору (або придбання його у власність); по-друге, певні специфічні дії лізингодавця, пов'язані з необхідністю укладення договору купівлі-продажу лізингового майна з продавцем відповідно до вказівок лізингоодержувача. Таким чином, поряд зі звичайними для будь-якого договору оренди умовами, що дозволяють визначити предмет договору оренди, договір лізингу має включати положення про продавця лізингового майна. У зв'язку з цим видається, що предмет договору лізингу значно ширший, в порівнянні з предметом договору оренди, за рахунок зазначених дій [95, с.134].

Не підлягають передачі в лізинг нематеріальні активи, які представляють собою перетворену форму такої категорії об'єктів цивільного права, як безтілесні речі, а отже, не можуть бути предметом договору оренди.

Всі об'єкти лізингу в загальному вигляді можна класифікувати за різними сутнісними ознаками. По-перше, об'єкти, які передаються в лізинг, можуть бути використані виключно в підприємницьких цілях. До виробничо-основних відносяться засоби, які пов'язані із здійсненням підприємницької діяльності,

тобто з виробництвом промислової продукції, будівництвом, сільським господарством, торгівлею та іншими видами діяльності [41, с.142].

Іншим важливим критерієм визначення майна, яке може бути передано в лізинг, є неспоживаність речей у виробничому процесі. Прийнято вважати, що не споживні речі не втрачають своїх натуральних властивостей у процесі використання, тобто після закінчення строку лізингу предмет повинен бути придатний для продажу або подальшої здачі в оренду[96, с.198].

За природою орендованого об'єкта різняться лізинг рухомого (машино-технічний лізинг) і нерухомого майна. Найбільш типові предмети договору лізингу - рухомі речі, так як найбільший прибуток приносять систематичні, масові і стандартизовані ділові операції. Такі операції можливі перш за все з рухомим майном, оскільки багато речей мають родові ознаки, які придатні для стандартизації: технологічне обладнання, транспортні засоби, будівельна техніка, верстати, засоби обчислювальної техніки, інше виробниче обладнання, механізми, прилади та ін. Це майно характеризується властивостями, загальними для всіх предметів даного роду і які визначаються кількістю, масою тощо.

Що стосується нерухомості (наприклад, будівлі, споруди виробничого призначення), підприємств, то ці об'єкти завжди індивідуально визначені. Індивідуально-визначена річ завжди конкретна: вона або має тільки її притаманними якостями, або унікальна. У зв'язку з цим передача таких речей в лізинг вимагає індивідуального підходу.

Об'єктом лізингу часто є складні речі, які складаються з різномірних речей, що утворюють єдине ціле, наприклад підприємство. В даній сукупності предметів може бути головна річ і приналежність. Якщо головна річ передається в лізинг, то разом з нею передається і приналежність, так як приналежність наслідуює головної речі відповідно ЦК. У всіх випадках лізингу об'єкт повинен бути найбільш точно визначений. Наприклад, якщо об'єктом є товар зі складними технічними характеристиками, то подається їх детальний опис [99, с.134].

Відповідно до ст. 3 Закону України «Про фінансовий лізинг» не можуть бути предметом лізингу земельні ділянки та інші природні об'єкти, єдині майнові комплекси, підприємств та їх відокремлені структурні підрозділи (філії, цехи, дільниці).

По-перше, законодавець поки недоброзичливо дивиться на залучення в цивільний оборот природних ресурсів, а тому прагне якомога частіше не допускати цього.

По-друге, природні ресурси не здатні піддаватися амортизації, отже, розрахунок лізингових платежів щодо них позбавлений об'єктивної основи. Але оскільки допускається лізинг рукотворної нерухомості, всі розрахунки щодо якої носять індивідуальний характер, то з економічної точки зору можливий і лізинг природних ресурсів. У таких випадках за основу повинна бути взята ринкова ціна землі та інших природних ресурсів, яка підлягає відшкодуванню лізингодавцю в результаті лізингу.

2.3 Судова практика укладення і виконання договору лізингу

Розглянемо судову практику з питань укладення, виконання договору лізингу.

Перший випадок стосується про захист прав споживачів та повернення грошових коштів набутих без достатньої правової підстави.

Рішенням Ізюмського міськрайонного суду Харківської області від 14 червня 2018 року було встановлено:

Позивач звернувся до суду з позовом, яким просить визнати Договір №3981 фінансового лізингу від 24.10.2017 року недійсним та стягнути із відповідача на його користь кошти за договором фінансово лізингу в сумі 18180,00 грн., а також понесені судові витрати у розмірі 704, 80 грн.

У відповідності до ч.ч.1,2ст. 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недодержання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, які встановлені ч.ч.1-3,5 та 6ст.203 цього Кодексу.

Недійсним є правочин, якщо його недійсність встановлена законом (нікчемний правочин). У цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

За своєю правовою природою договір фінансового лізингу є змішаним договором та містить елементи договору оренди (найму) і договору купівлі-продажу транспортного засобу, що впливає зі змісту договору відповідно до ст. 628 ЦК України.

Згідно зіст.799 ЦК України договір найму транспортного засобу укладається у письмовій формі; договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи підлягає нотаріальному посвідченню.

Таким чином, оскільки договір фінансового лізингу, який укладений між сторонами містить елементи договору найму транспортного засобу, то в силу положень ч.2ст.799 ЦК України він підлягав обов'язковому нотаріальному посвідченню.

Матеріалами справи підтверджено, що спірний правочин в порушення зазначених вимог закону укладений у простій письмовій формі, без нотаріального посвідчення.

Згідно зі статтею 220 ЦК України у разі недодержання сторонами вимог закону про нотаріальне посвідчення договору такий договір є нікчемним.

Розглянувши справу суд вирішив:

- Позов ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Єврокар Україна» про захист прав споживачів та повернення грошових коштів набутих без достатньої правової підстави - задовольнити.

- Стягнути із Товариства з обмеженою відповідальністю «Єврокар Україна», ЄДРПОУ 40481805, місцезнаходження юридичної особи: 02099, м. Київ, вул. Бориспільська, буд. 9, корпус 57, 6 поверх, офіс 57/1, на користь ОСОБА_1,

рнокпп НОМЕР_1, адреса місця проживання: ІНФОРМАЦІЯ_1 грошові кошти в розмірі 18180,00 грн., та суму сплаченого судового збору в розмірі 704,80 грн., витрати за надання правової допомоги у сумі 4000,00 грн., а всього 22884 грн.80 коп [5].

Наступний випадок стосується ситуації, коли договір лізингу визнається недійсним.

Так, рішенням Автозаводського районного суду м. Кременчука від 30 січня 2018 року встановлено:

ОСОБА_1 звернувся до Автозаводського районного суду м. Кременчука з позовом до ТОВ «Єврокар Україна» про захист прав споживачів, визнання недійсним договору та стягнення коштів.

Свої позовні вимоги позивач обґрунтовував тим, що 03.07.2017 між ТОВ «Єврокар Україна» та ним, ОСОБА_1, був укладений договір фінансового лізину №2747.

Суд, дослідивши матеріали справи, оцінивши надані суду докази, приходить до таких висновків.

Відповідно до ч.1 ст. 806 ЦК України за договором лізингу одна сторона (лізингодавець) передає або зобов'язується передати другій стороні (лізингоодержувачеві) у користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності і було набуто ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем (прямий лізинг), або майно, спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов (непрямий лізинг), на певний строк і за встановлену плату (лізингові платежі).

В ст.1 ЗУ «Про фінансовий лізинг» зазначено, що за договором фінансового лізингу лізингодавець зобов'язується набути у власність річ у продавця (постачальника) відповідно до встановлених лізингоодержувачем специфікацій та умов і передати її у користування лізингоодержувачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату (лізингові платежі).

Істотними умовами договору фінансового лізингу є: предмет лізингу; строк, на який лізингоодержувачу надається право користування предметом лізингу (строк лізингу); розмір лізингових платежів; інші умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди.

Зі змісту положень ст.ст.798, 799 ЦК України вбачається, що предметом договору найму транспортного засобу можуть бути повітряні, морські, річкові судна, а також наземні самохідні транспортні засоби тощо. Договір найму транспортного засобу за участю фізичної особи підлягає нотаріальному посвідченню.

Згідно ст. 220 ЦК України у разі недодержання сторонами вимог закону про нотаріальне посвідчення договору такий договір є нікчемним. Такий договір не породжує тих прав і обов'язків, настання яких бажали сторони.

За результатами розгляду справи суд постановив:

Позов ОСОБА_1 до Товариства з обмеженою відповідальністю «Єврокар Україна» про захист прав споживачів, визнання недійсним договору та стягнення коштів задовольнити.

Визнати недійсним договір фінансового лізингу №2747, укладений 30 червня 2017 року між ОСОБА_1 та Товариством з обмеженою відповідальністю «Єврокар Україна».

Стягнути з Товариства з обмеженою відповідальністю «Єврокар Україна», ідентифікаційний код юридичної особи 40481805, 02099, м.Київ, вул.Бориспільська, буд.26-Б, кімната 32-Б, на користь ОСОБА_1, ІНФОРМАЦІЯ_1, (рнокпп НОМЕР_1, м.Кременчук, просп.Свободи, 69а) кошти в сумі 40000 грн та судові витрати в сумі 4000 грн. [6].

Наступний випадок стосується стягнення заборгованості за договором лізингу.

Так, Рішенням Господарського суду запорізької області від 10.05.2018 встановлено:

Товариством з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" (лізингодавець, позивач у справі) та товариством з обмеженою відповідальністю "Інтерпроект-Інжиніринг" (лізингоодержувач, відповідач у справі) 23.12.2011 укладено договір про фінансовий лізинг № 00004161 (надалі - договір).

Відповідно до умов договору позивач зобов'язався передати у користування відповідача об'єкт лізингу - транспортний засіб типу Skoda Roomster, 1.4l, 2011 року виробництва, двигун № CGG733565, шасі № TMBNC45J7CB600237 (Об'єкт лізингу), а відповідач зобов'язався прийняти об'єкт лізингу і сплатити суму коштів за договором шляхом здійснення платежів відповідно до договору та згідно із Графіком покриття витрат та виплати лізингових платежів (надалі - План відшкодування), що становить невід'ємну частину договору, на загальну суму, що становить еквівалент у гривні 19090,00 доларів США, не враховуючи авансового платежу на суму, що становить еквівалент 3818,00 доларів США; кількість лізингових платежів 60; лізинговий платіж складає еквівалент 422,46 доларів США; адміністративний платіж складає еквівалент 286,34 доларів США; процентна ставка - змінна відповідно до п. 6.4.2. Загальних комерційних умов внутрішнього фінансового лізингу, які є додатком до договору та його невід'ємною частиною і разом із Договором про фінансовий лізинг спільно іменуються як Контракт.

Судом встановлено, що відповідно до плану відшкодування від 23.12.2011 відповідач має здійснювати лізингові платежі до 15 числа кожного місяця, останній платіж має бути здійснено 15.12.2016.

Отже, відповідач зобов'язаний компенсувати позивачу плату за фактичний час користування об'єктом лізингу у розмірі 19109,50 грн.

Відповідно до пункту 3 частини 2 статті 11 Закону України "Про фінансовий лізинг" лізингоодержувач зобов'язаний своєчасно сплачувати лізингові платежі.

Згідно з частинами 1, 2 статті 16 Закону України "Про фінансовий лізинг" сплата лізингових платежів здійснюється у порядку, встановленому договором. Лізингові платежі можуть включати суму, яка відшкодовує вартість предмета лізингу; платіж як винагороду лізингодавцю за отримане у лізинг майно;

компенсацію відсотків за кредитом, інші витрати лізингодавця, що безпосередньо пов'язані з виконанням договору лізингу.

Відповідно до частини 2 статті 22 Цивільного кодексу України збитками визнаються витрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода).

Зі змісту статей 614, 623 Цивільного кодексу України та статті 226 Господарського кодексу України вбачається, що для застосування такого заходу відповідальності, як стягнення збитків потрібна наявність усіх елементів складу господарського правопорушення: 1) протиправної поведінки (дії чи бездіяльності) особи (порушення зобов'язання); 2) шкідливого результату такої поведінки - збитків; 3) причинного зв'язку між протиправною поведінкою та збитками; 4) вини особи, яка заподіяла шкоду. У разі відсутності, хоча б одного з елементів відповідальність у вигляді відшкодування збитків не настає.

За результатами розгляду справи суд вирішив:

- Позов задовольнити частково.
- Стягнути з товариства з обмеженою відповідальністю "Інтерпроект-Інжиніринг" (69095, місто Запоріжжя, вул. Горького, буд. 161, кв. 123; адреса для листування: 69118, м. Запоріжжя, вул. Автозаводська, 68-а, кв. 67, ідентифікаційний код 37020965) на користь товариства з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" (адреса місцезнаходження: 02152, місто Київ, пр-т Павла Тичини, 1В, офіс В; ідентифікаційний код 35571472) 19109,50 грн. (дев'ятнадцять тисяч сто дев'ять грн. 50 коп.) плати за користування об'єктом лізингу та 286,64 грн. (двісті вісімдесят шість грн. 64 коп.) судового збору. Видати наказ [7].

Ще один випадок стосується стягнення заборгованості за договором лізингу за повозом банку.

Рішенням Дніпровського районного суду м. Києва від 04 липня 2017 р. встановлено:

Позивач звернувся до суду з вказаною позовною заявою, посилаючись на те, що 18.07.2013 року заявою про приєднання до умов та правил надання фінансового лізингу № LG00A+28395374 від 18.07.2013 року відповідач виразила бажання щодо приєднання до Умов та правил надання банківських послуг. Заява про приєднання до умов та правил надання фінансового лізингу, додатки до неї, Умови та правила надання банківських послуг, а також Тарифи разом складають Договір фінансового лізингу.

Відповідно до ст. ст. 610, 611 ЦК України порушення зобов'язання є його невиконання або виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання (неналежне виконання). У разі порушення зобов'язання настають правові наслідки, встановлені договором або законом, зокрема: припинення зобов'язання внаслідок односторонньої відмови від зобов'язання, якщо це встановлено договором або законом, або розірвання договору; зміна умов зобов'язання; сплата неустойки; відшкодування збитків та моральної шкоди.

Відповідно до ст. 549 ЦК України неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума, яку боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення зобов'язання. Пеней є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасного виконання грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання.

Суд вирішив:

- Позов Публічного акціонерного товариства Комерційний Банк «ПриватБанк» до ОСОБА_2 про стягнення заборгованості за договором лізингу - задовольнити.

- Стягнути з ОСОБА_2 на користь Публічного акціонерного товариства Комерційний Банк «ПриватБанк» заборгованість за Договором фінансового лізингу № LG00A+28395374 від 18.07.2013 року в сумі 113 592 (сто тринадцять тисяч п'ятсот дев'яносто дві) грн. 45 коп., та судовий збір в розмірі 1 703,89 грн. [8].

Таким чином, ми навели приклади найпоширеніших спорів щодо розірвання та визнання недійсним договору лізингу.

РОЗДІЛ 3

ВИКОНАННЯ ДОГОВОРУ ЛІЗИНГУ

3.1 Особливості виконання договору лізингу

Виконання - це певний юридичний факт, одна з підстав припинення зобов'язання. На загальну думку, після виконання зобов'язання втрачає свій зміст, отже, перестає існувати. Однак на підставі вивчення судової практики нами висловлюється позиція про те, що навіть виконане зобов'язання продовжує мати певне юридичне значення.

Виконання договору лізингу це завжди певний процес, який займає якийсь проміжок часу і складається з ряду дій боржника і кредитора. Боржник пропонує виконання, кредитор його приймає. Дії боржника самі по собі не є виконанням, а являють собою лише пропозицію такого. І тільки після прийняття виконання кредитором зобов'язання припиняється. У зв'язку з цим виділяються три етапи виконання:

- 1) пропозиція предмета виконання;
- 2) його перехід до фактичного виконання;
- 3) прийняття виконання.

Всі дії сторін, що становлять виконання договору лізингу, є елементами процесу виконання. Ці дії можуть досягати великого числа і мати різне юридичне значення. Вони підрозділяються на головні, які представляють собою саме надання за зобов'язанням, і допоміжні, які супроводжують головні. Утримання від певної дії може складати як самостійний предмет зобов'язання, що буває досить рідко, так і входити в предмет зобов'язання в якості додаткових обов'язків поряд з основними. Виконання завжди здійснюється за допомогою вольових дій сторін, навіть бездіяльність, що становить предмет окремих зобов'язань, здійснюється вольовим зусиллям боржника.

Питання про юридичну природу виконання в цивілістичній літературі вирішується далеко не однозначно. Відсутня і єдине визначення поняття виконання зобов'язань. Проаналізувавши різноманітні підходи до визначення юридичної природи виконання зобов'язання, ми дійшли до висновку про те, що виконання зобов'язання є правочином, з тією поправкою, що мова повинна йти не про один, а декілька правочинів, оскільки у виконанні бере участь не тільки боржник, а й кредитор.

В обґрунтування цього висновку наводимо такі аргументи. По-перше, дії (утримання від дій) щодо виконання зобов'язання спрямовані на його припинення, бо боржник, здійснюючи передбачені зобов'язанням дії, прагне звільнити себе обов'язки, що лежить на ньому. Дії кредитора щодо прийняття виконання мають вольовий характер і спричиняють передбачені законом наслідки у вигляді припинення зобов'язань.

По-друге, для виконання договору визначальним елементом є наявність волі на його вчинення.

По-третє, правомірність як найважливіша ознака будь-якого договору характерна і для виконання зобов'язань. При цьому, саме належне виконання зобов'язання боржником це по суті пропозиція боржником виконання, але не саме виконання зобов'язання, оскільки поки воно не прийнято або поки не використаний субститут прийняття виконання (депонування) зобов'язання не припиняється.

Таким чином, виконання договору лізингу являє собою складний і тривалий процес, який складається з декількох етапів з одного боку, його слід розглядати як юридичний факт, спрямований на припинення зобов'язання, з іншого, - процес здійснення боржником дії по виконанню своїх обов'язків, а кредитора щодо прийняття виконання.

Як юридичний факт, виконання являє собою сукупність односторонніх операцій, що здійснюються боржником і кредитором, оскільки кожен з них здійснює вольові дії, прямо спрямовані на припинення зобов'язання.

Як процес, виконання договору лізингу являє собою здійснення боржником ряду дій по виконанню обов'язків в змісті зобов'язання, а кредитором - дій по прийняттю виконання, а також інших дій, без здійснення яких обов'язки боржника не можуть бути виконані [63, с.153].

На нашу думку, під виконанням договору лізингу слід розуміти складне явище, спрямоване на приведення сторін до такого стану, до якого вони прагнули при укладенні договору, що виражається в сукупності однорідних операцій, що здійснюються сторонами на підставі їх волевиявлення, які формують юридичний факт (склад), який припиняє зобов'язання, і безпосередньому здійсненню боржником ряду дій по виконанню обов'язків, а кредитором щодо їх ухвалення, які в сукупності є змістом зобов'язання.

Нами досліджено співвідношення понять «виконання зобов'язання» і «виконання обов'язку», які нерідко в літературі ототожнюються. Виконання обов'язку ще не є виконання зобов'язання, це лише пропозиція виконання, і лише після прийняття його кредитором зобов'язання припиняється. Виконання зобов'язання являє собою виконання цілого ряду обов'язків і боржника, і кредитора. Тому можна зробити висновок, що виконання обов'язку і виконання зобов'язання співвідносяться як частина і ціле.

В залежності від різних підстав виділяють: одинарне і складене виконання, одночасне і триваюче, виконання у вигляді передачі майна, виконання роботи, надання послуги, відшкодування шкоди, повернення безпідставного збагачення і т.д., виконання позитивних і негативних зобов'язань, добровільне і примусове виконання та інші.

Правова природа виконання договору лізингу залежить від характеру його виконання. Виконання зобов'язання у вигляді вчинення дій є двосторонньою вторинною реальною угодою (правочином). Виконання зобов'язання у вигляді утримання від дій являє собою юридичний склад, що включає в себе два юридичні факти: одиничну вольову дію у вигляді зупинення дії в момент усвідомлення необхідності утримання від дій щодо кредитора, потім - інший

юридичний факт - відносна подія у вигляді триваючої відсутності дії, поки і оскільки боржник не порушить процес виконання зобов'язання вольовою дією.

Виконання договору лізингу як правове явище підпорядковане певним принципам. В даний час існує два принципи належного і реального виконання, вони поширюють свою дію на виконання всіх зобов'язань, як договірних, так і позадоговірних, і два принципи - економічності виконання і співробітництва сторін діючих тільки щодо договірних зобов'язань, які разом забезпечують досягнення мети зобов'язання задоволення потреб його сторін. Кожен з цих принципів має самостійне значення [99, с.145].

Виконання договору лізингу - це певний юридичний факт, одна з підстав припинення зобов'язання (вольовий акт, який припиняє права і обов'язки сторін). На загальну думку, після виконання зобов'язання втрачає своє зміст, отже, перестає існувати. Однак навіть виконане зобов'язання продовжує мати певне юридичне значення.

Виконання договору лізингу - це завжди певний процес, який займає якийсь проміжок часу і складається з ряду дій боржника і кредитора. Боржник пропонує виконання, кредитор його приймає. Дії боржника самі по собі не є виконанням, а являють собою лише пропозицію такого. І тільки після прийняття виконання кредитором зобов'язання припиняється.

Всі дії сторін, що становлять виконання договору лізингу, є елементами процесу виконання. Ці дії можуть досягати великого числа і мати різне юридичне значення. Вони підрозділяються на головні, які представляють собою саме надання за зобов'язанням, і допоміжні, які супроводжують головні. Утримання від певної дії може складати як самостійний предмет зобов'язання, що буває досить рідко, так і входити в предмет зобов'язання в якості додаткових обов'язків поряд з основними.

Виконання завжди здійснюється за допомогою вольових дій сторін, навіть бездіяльність, що становить предмет окремих зобов'язань, здійснюється вольовим зусиллям боржника.

Виконання договору лізингу у вигляді вчинення дій являє собою двосторонню вторинну реальну угоду (правочин). Виконання зобов'язання у вигляді утримання від дій являє собою юридичний склад, що включає в себе два юридичні факту: одиничну вольову дію в вигляді зупинення дії - в момент усвідомлення необхідності утримання від дій щодо кредитора, потім - інший юридичний факт - відносна подія у вигляді триваючої дії, поки оскільки боржник не порушить процес виконання зобов'язання вольовою дією [51, с.146].

В даний час в правовому регулюванні виконання договору лізингу виникає багато проблем. Дії по виконанню зобов'язань не цілком підходять ні під нормативне регулювання зобов'язань, ні під нормативне регулювання договорів. Спеціальних норм про виконання договору лізингу також недостатньо. Все це веде до невизначеності в правовідносинах по виконанню зобов'язань, до суперечливої судової практики і, в кінцевому рахунку, до порушення прав і законних інтересів учасників цивільного обороту.

Строк (час) виконання договору лізингу визначається настанням певного моменту в часі, коли має бути виконання зобов'язання або виконання однієї з дій, що складають його предмет. Строк виконання характерний для будь-якого зобов'язання, навіть для безстрокового, в якому строк виконання все одно відомий або визначений.

Цивільний кодекс та законодавство не містить норм про виконання договору лізингу. У відповідних випадках регулювання здійснюється главою «Виконання зобов'язань». Тим часом, саме виконання договору лізингу сприяє розвитку цивільного обороту.

Виконання договору лізингу виражається в здійсненні активних дій, які складають його предмет. В даному випадку мова йде про виконання договору лізингу як такого.

Відповідно належне виконання договору лізингу включає дотримання комплексу вимог, які визначають, хто і кому повинен провести виконання (дії сторін договору), а також яким предметом, коли, де і яким способом це повинно бути здійснено.

Слід підкреслити особливий зв'язок реального і належного виконання зобов'язань договору лізингу. Однак все ж, як видається, між цими поняттями складається інше співвідношення, ніж те, яке притаманне цілому і його частині.

Вважаємо, що реальне і належне виконання - різні явища. У першому виражена сутність виконання договору лізингу як здійснення активної дії, а в другому - його якісна характеристика.

А.В. Венедиктов вважав, що належне виконання - частина реального виконання. Реальне виконання договірних зобов'язань охоплює належне виконання всіх кількісних і якісних показників: не тільки своєчасну задачу всієї кількості передбаченої договором продукції, а й задачу її в умовленому асортименті, відповідно до затверджених стандартів і технічних умов, в комплектному вигляді, а також своєчасне заповнення недочетів в окремих партіях, негайне виправлення допущених недоліків або заміну недоброякісної продукції продукцією належної якості і т.д.

Неважко помітити, що в обширний перелік включені умови, яким має відповідати виконання, і заходи, що забезпечують виконання таких умов. У цьому широкому за обсягом поняття, покликаному висловлювати особливі вимоги до виконання зобов'язання, поставлені на одну дошку і «борг», і те, що становить встановлені правом наслідки його порушення («заповнення», «виправлення», «заміна»).

Особливу позицію зайняв О.С. Іоффе, на думку якого принцип реального виконання є загальним. Відповідно звертається увага на те, що на стадії нормального розвитку зобов'язання він вважає належне виконання.

У чинному ЦК серед заходів, призначених спеціально для забезпечення реального виконання, можна назвати перш за все загальне правило про неприпустимість односторонньої відмови від виконання зобов'язання і односторонньої зміни його умов. Відповідна вимога адресована тій стороні договору, яка виступає в ролі боржника. Однак ця стаття, розрахована на всі зобов'язання.

Віднесення договору лізингу до оренди в цілому дозволяє визнати, що загальні правила про виконання орендних зобов'язань і зобов'язань взагалі можуть бути застосовані в даному випадку. Однак є певні особливості і відповідні їм спеціальні норми.

Лізингодавець і лізингоотримувач повинні звернути особливу увагу, що згідно з нормами Закону про ФЛ після закінчення строку фінансового лізингу право власності на предмет лізингу автоматично не переходить до лізингоотримувача. Отже, після закінчення строку лізингу лізингоотримувач у будь-якому випадку зобов'язаний повернути предмет лізингу лізингодавцю (абз. 7 п. 2 ст. 11 Закону «Про фінансовий лізинг»). Якщо лізингоотримувач бажає набути права власності на предмет лізингу, то згідно з нормами п. 2 ст. 8 Закону про ФЛ він може досягти згоди з лізингодавцем про укладення договору купівлі-продажу предмета лізингу за застереженою договірною ціною. Стаття 16 Закону «Про фінансовий лізинг», яка стосується лізингових платежів, подана у скороченій формі, що, з одного боку, дає можливість всі фінансові відносини визначити у договорі, а з іншого боку, це вимагатиме додаткових доказів при контролі за проведенням лізингових операцій. Загальна структура лізингових платежів не змінилася, і до неї входять: суми, що відшкодовують частину вартості предмета лізингу, винагороду лізингодавцю, компенсацію відсотків за кредитом, інші витрати лізингодавця. Витрати на страхування (ст. 14) несе лізингоодержувач, якщо його обов'язковість встановлена законом або договором.

Право власності на предмет лізингу залишається до остаточних розрахунків за лізингодавцем. Враховуючи, що ризик випадкового знищення або пошкодження предмета лізингу переходить до лізингоодержувача (ст. 13, ст. 809 Цивільного кодексу), його права на об'єкт лізингу також захищені ст. ст. 8, 9, де визначено, що предмет лізингу не може бути конфіскований, на нього не може бути накладений арешт у зв'язку з будь-якими діями або бездіяльністю лізингоодержувача, а також лізингоодержувачу забезпечується захист його прав на предмет лізингу нарівні із захистом, встановленим для захисту прав власника. Предмет лізингу підлягає реєстрації у порядку, передбаченому законом. У

зв'язку з реєстрацією предмета лізингу доречно відзначити деякі моменти, пов'язані з обтяженням майна, наприклад, у разі іпотеки. По суті, Закон про ФЛ не містить прямих заборон на обтяження предмета лізингу іпотекою, установлюючи, що предмет лізингу не може бути конфісковано, на нього не може бути накладено арешт у зв'язку з будь-якими діями чи бездіяльністю лізингоотримувача. У цьому випадку можна передбачити заборону на обтяження предмета лізингу іпотекою в договорі лізингу. Такі умови матимуть чинність і в тому разі, якщо права власності на предмет лізингу буде передано лізингодавцем іншій особі (п. 2 ст. 8 Закону «Про фінансовий лізинг»). Не можна не відзначити появу сублізингу, регламентованого невеликими за обсягом правилами ст. 5 Закону «Про фінансовий лізинг».

Введення сублізингу значно розширить можливості лізингу. Основні вимоги до цього різновиду фінансової послуги відповідають міжнародним нормам:

- це вид піднайму;
- застосування до нього загальних положень договору лізингу;
- наявність обов'язкових умов щодо згоди лізингодавця на сублізинг у письмовій формі;
- перехід права вимоги продавця до лізингоодержувача за договором сублізингу.

Сублізинг визначено як вид піднайму предмета лізингу, отже, лізингоотримувач має можливість передавати предмет фінансового лізингу третім особам у фінансовий лізинг. Для здійснення можливості сублізингу лізингоотримувач зобов'язаний виконати обов'язкову умову договору сублізингу — отримати письмову згоду лізингодавця на сублізинг. До сублізингу застосовуються положення, установлені для договору лізингу, однак таким договором може бути передбачено й інші умови сублізингу. Слід звернути увагу, що при передачі предмета лізингу в сублізинг право вимоги до продавця (очевидно, що стосується виконання гарантійних зобов'язань) переходить до лізингоотримувача за договором сублізингу. Зауважимо: строк за договором сублізингу не може перевищувати строку за договором лізингу, інакше

лізингоотримувач не зможе виконати зобов'язання повернути предмет лізингу після закінчення строку лізингу (абз. 7 п. 2 ст. 11 Закону «Про фінансовий лізинг») [4].

На основі проведеного дослідження поняття договору фінансового лізингу можна сформулювати таке його визначення: договір фінансового лізингу — це договір, за яким одна сторона (лізингодавець) зобов'язується придбати у власність майно у третьої особи (продавця) і передати це майно у платне володіння і користування другій стороні (лізингоодержувачеві) на строк, за який амортизується вся чи більша частина вартості майна, після закінчення якого майно переходить у власність лізингоодержувача або може бути викуплене ним за залишковою вартістю [40, с.208].

Дослідження становлення і розвитку лізингу в Україні з врахуванням міжнародного досвіду показало, що за роки незалежності в Україні так і не були створені умови для поширення застосування лізингу. Основними причинами такої ситуації є неузгодженість нормативно-правової бази функціонування ринку лізингових послуг; відсутність державних програм стимулювання використання лізингу як джерела оновлення основних засобів; обмеженість доступу до лізингового ринку підприємств-виробників об'єктів лізингу; неефективність амортизаційної політики щодо предметів лізингу; ускладненість механізмів переходу права власності за договорами лізингу; невиправдане стягнення податку на додану вартість за договорами лізингу; неузгодженість вітчизняного і міжнародного законодавства з питань лізингу.

Вважаємо необхідним посилення ролі держави в розвитку лізингової діяльності в Україні. Так, державна підтримка розвитку лізингу в Україні має бути запроваджена в таких напрямках: по-перше, у виділенні основних засобів, придбаних в лізинг, в окрему групу з застосуванням до кожного предмета лізингу прискореного методу нарахування амортизації, з врахуванням строку їхнього корисного використання. Це, на наш погляд, сприятиме прискореному оновленню основних засобів, зростанню коефіцієнта їх придатності у виробництві і, як результат, підвищенню рівня конкурентоздатної продукції. По-

друге, усунення подвійної сплати суми ПДВ лізингоодержувачем, яке має місце під час отримання об'єкта в лізинг та в подальшому – при переході права власності на основні засоби. Це зменшить податковий тягар на лізингоодержувача і сприятиме привабливості лізингових послуг в Україні [63, с.13].

3.2 Невиконання і неналежне виконання договору лізингу

У випадку невиконання чи неналежне виконання зобов'язань за договором лізингу настає цивільно-правова відповідальність.

В основу поділу цивільно-правової відповідальності на види покладені різні критерії. Залежно від підстав виникнення розрізняють договірну та недоговірну відповідальність. За порушення договірного зобов'язання настає договірна відповідальність.

Договірна відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору лізингу виступає у вигляді санкції за порушення договору. Якщо боржник вчасно не передає речі, не виконує роботи або виконує їх неналежним чином, то він повинен відшкодувати кредиторів збитки, заподіяні таким невиконанням, а у випадках, передбачених законом або договором, - сплатити і неустойку. При цьому здебільшого вважається, що попереднє зобов'язання боржника залишилось, і кредитор має право вимагати його виконання.

Залежно від характеру розподілу відповідальності кількох осіб розрізняють дольову, солідарну і субсидіарну відповідальність.

Дольова відповідальність має місце тоді, коли кожний із боржників несе відповідальність тільки в тій частині, яка припадає на нього відповідно до законодавства або договору. Дольова відповідальність має значення загального права і застосовується тоді, коли законодавством або договором не встановлено солідарної або субсидіарної відповідальності. Частки, що припадають на

кожного з відповідальних осіб, визнаються рівними, якщо законодавством або договором не встановлено інший їх розмір [69, с.154].

Солідарна відповідальність характеризується тим, що кредитор може вимагати відшкодування збитків як від усіх боржників разом, так і від кожного з них окремо, причому як повністю, так і в частині боргу. За чинним цивільним законодавством солідарна відповідальність настає лише у випадках, передбачених законом чи договором. Прикладом солідарної відповідальності, передбаченої законом, є відповідальність кількох осіб за спільне заподіяння шкоди.

Субсидіарна відповідальність (додаткова відповідальність) застосовується тоді, коли у зобов'язанні беруть участь два боржники, один з яких є основним, а другий - додатковим. Суть субсидіарної відповідальності полягає в тому, що перед тим, як звернутися з вимогою до додаткового боржника, кредитор повинен притягнути до відповідальності основного боржника.

І лише у разі неспроможності останнім відшкодувати збитки або його відмови від задоволення позову кредитор може притягти до відповідальності додаткового боржника. Так, батьки або піклувальники можуть бути субсидіарними відповідачами за шкоду, заподіяну неповнолітнім віком від 14 до 18 років. Загальне правило передбачає, що неповнолітній сам повинен відшкодувати заподіяну шкоду. І лише коли у нього немає майна або заробітку, достатнього для цього, до відповідальності притягуються батьки, усиновителі чи піклувальники, за наявності їх вини.

Залежно від розміру відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору лізингу може бути повною або обмеженою. Загальне правило передбачає настання відповідальності в повному розмірі. Воно поширюється як на договірну, так і на недоговірну відповідальність. Але у випадках, передбачених законом, розмір відповідальності може бути обмеженим. Це правило застосовується не тільки до такої форми відповідальності, як стягнення збитків, а й до інших. Обмеження відповідальності може бути викликане специфікою того чи іншого договору,

положеннями міжнародних договорів та під впливом інших обставин (майнового стану суб'єктів відповідальності та ін.).

За окремі види правопорушень встановлено особливості відповідальності.

Слід зауважити, що цивільно-правова відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору лізингу має за мету не тільки поновити майновий стан потерпілого, а й покарати правопорушника. Цивільно-правове покарання відрізняється від покарання, що застосовується на підставі норм публічного права. Порівняємо його з кримінальним правом, що є найтипівішим для публічного права: по-перше, майнові стягнення у цивільному праві відбуваються на користь потерпілого, а конфіскація у кримінальному праві провадиться на користь держави; по-друге, цивільно-правова відповідальність може переходити на спадкоємців, тоді як кримінальне покарання має виключно особистий характер; по-третє, порушниками цивільних прав, як і кримінальних, можуть бути декілька осіб, але вони притягуються до цивільно-правової відповідальності як одна особа (солідарна відповідальність); по-четверте, до цивільно-правової відповідальності можуть притягуватись треті особи, які не брали участі у правопорушенні (субсидіарна відповідальність), тоді як у кримінальному праві такого не допускається; по-п'яте, учасники договірних цивільно-правових відносин можуть встановлювати розмір відповідальності на випадок порушення умов договору, тоді як кримінально-правова відповідальність встановлюється законом.

Договірна відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору лізингу ніколи не має однієї підстави, їх вимагається, як мінімум дві:

- 1) існування договірного зобов'язання, формально дійсного і по суті не суперечного закону;
- 2) порушення цього зобов'язання, а саме невиконання його або неналежне його виконання — по кількості, якості, терміну та ін.

Найбільш розповсюдженою формою цивільно-правової відповідальності є відшкодування збитків.

Згідно норм чинного законодавства України, можна виділити наступні підстави для відшкодування збитків за договором лізингу:

згідно ч. 1,2 ст. 7 Закону України «Про фінансовий лізинг», в разі прострочення передачі предмета лізингу більше 30 днів (якщо договором лізингу не передбачено іншого строку), лізингоодержувач має право відмовитися від договору лізингу в односторонньому порядку

відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про фінансовий лізинг», лізингодавець має право вимагати від лізингоодержувача відшкодування збитків відповідно до закону чи договору [4];

згідно п. 4 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про фінансовий лізинг», лізингоодержувач має право вимагати від лізингодавця відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням умов договору лізингу [4].

згідно п. 6 ч. 1 ст. 10 Закону «Про фінансовий лізинг» ст. 220 ГК України, якщо з вини лізингоодержувача у строки та на умовах, визначених в договорі, предмет лізингу не повернуто лізингодавцю, то останній має право звернутись до лізингоодержувача з позовом про витребування предмета лізингу та вимагати відшкодування завданих збитків [3].

Крім відшкодування збитків, до сторін договору лізингу може бути застосований такий вид господарських санкцій, як штрафні санкції, що згідно зі ст. 230 ГК України визнаються господарськими санкціями у вигляді грошової суми (неустойка, штраф, пеня), яку учасник господарських відносин зобов'язаний сплатити у разі порушення ним правил здійснення господарської діяльності, невиконання або неналежного виконання господарського зобов'язання.

Неустойка є одним із популярніших та поширених способів забезпечення виконання зобов'язання. Привабливість неустойки та її широке використання з метою забезпечення зобов'язання пояснюється насамперед багатофункціональним призначенням останньої. Слід відмітити, що в договорі лізингу даний вид санкцій застосовується досить часто, наприклад, при порушенні строків сплати лізингових платежів; при порушенні строків поставки

предмета лізингу тощо. Тобто неустойка виступає і як спосіб забезпечення виконання господарських зобов'язань, і як одна із форм господарсько-правової відповідальності.

До підстав для застосування неустойки за договором лізингу можна віднести: протиправна поведінка зобов'язаного суб'єкта; невжиття боржником усіх залежних від нього заходів для недопущення господарського правопорушення; порушення свого зобов'язання, передбаченого в договорі (наприклад, неповернення чи несвоєчасне повернення предмету лізингу лізингодавцю у випадку закінчення або дострокового розірвання умов договору лізингу).

Перелік оперативно-господарських санкцій, встановлений у ч. 1 ст. 236 ГК України, не є вичерпним. Спеціальними законами, що забезпечують правове регулювання відносин у сфері здійснення господарської діяльності можуть бути передбачені й інші види оперативно-господарських санкцій. Сторони можуть передбачити у договорі також інші оперативно-господарські санкції. Виходячи із змісту Закону «Про фінансовий лізинг», за порушення сторонами взятих на себе зобов'язань за договором лізингу, можуть бути застосовані наступні оперативно-господарські санкції:

Згідно п. 1 ч. 2 ст. 10 Закону України «Про фінансовий лізинг» та ч. 1 ст. 767 ЦК України, на лізингодавця покладається обов'язок надати предмет лізингу лізингоодержувачу у передбачені договором строки, що відповідає його призначенню та умовам договору.

Лізингодавець має право відмовитися від договору лізингу та вимагати повернення предмета лізингу від лізингоодержувача у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса, якщо лізингоодержувач не сплатив лізинговий платіж частково або у повному обсязі та прострочення сплати становить більше 30 днів (ч. 2 ст. 7 Закону «Про фінансовий лізинг»).

Пункт 2 ч. 1 ст. 11 Закону України «Про фінансовий лізинг» надає право лізингоодержувачу відмовитись від прийняття предмета лізингу, який не відповідає його призначенню та/або умовам договору, специфікаціям.

Пункт 5 ч. 1 ст. 10 Закону України «Про фінансовий лізинг» передбачає право лізингодавця стягувати з лізингоодержувача прострочену заборгованість у безспірному порядку на підставі виконавчого напису нотаріуса [55, с.62].

1.Рішенням Господарського суду Львівської області від 13.12.11 у справі № 5015/6578/11 встановлено:

Публічне акціонерне товариство «Діамантбанк» звернулось до Господарського суду Львівської області з позовом до Товариства з обмеженою відповідальністю «Будівельна компанія «Комфортбуд-1» про стягнення заборгованості в сумі 2545663,90 грн., яка складається з заборгованість по сплаті лізингових платежів в сумі 2427906,26 грн., пені за несплату (непогашення) лізингових платежів в сумі 117757,64 грн.

Позовні вимоги обґрунтовані тим, що сторонами укладено договори фінансового лізингу транспортних засобів, а саме: № 271 від 31.03.2008р. (далі - Договір лізингу №1), № 272 від 02.04.2008р. (далі - Договір лізингу №2), № 273 від 03.04.2008р. (далі-Договір лізингу №3), № 275 від 07.04.2008р. (далі - Договір лізингу №4), № 279 від 10.04.2008р. (далі - Договір лізингу №5), № 281 від 18.04.2008р. (далі - Договір лізингу №6), № 284 від 18.04.2008р. (далі - Договір лізингу №7), № 295 від 19.05.2008р. (далі - Договір лізингу №8), № 296 від 19.05.2008р. (далі - Договір лізингу №9), № 297 від 21.05.2008р. (далі - Договір лізингу №10), відповідно до умов яких позивач зобов'язався набути у власність майно.

За Договором лізингу № 10 надалі «Предмет лізингу», і передати його у користування Відповідачу на визначений строк не менше одного року за встановлену плату.

Як зазначено у позовній заяві, позивач, відповідно до умов п. 1.4 Договорів лізингу, передав відповідачу Предмет лізингу виключно на умовах сплати останнім на користь позивача Лізингових платежів у розмірі та порядку, встановлених розділом 2 та Додатком № 1 Договору лізингу.

Позивач належним чином та у повному обсязі виконав зобов'язання за Договором лізингу та передав Предмет лізингу відповідачу, що підтверджується Актами прийому-передачі Предмета лізингу, які містяться в матеріалах справи.

Суд вирішив:

- Позов задовольнити повністю
- Стягнути з Товариства з обмеженою відповідальністю «Будівельна компанія «Комфортбуд-1»(79026, м. Львів, вул. Стрийська, 121, код ЄДРПОУ 33169993) на користь Публічного Акціонерного товариства «Діамантбанк», , адреса: (04070, м. Київ, Конtrakтова площа, 10-А, код ЄДРПОУ 23362711) 2427906,26 грн. заборгованості по сплаті лізингових платежів, 117757,64 грн. пені, 25456,64 грн. державного мита та 236,00 грн. вартості витрат на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу [9].

2. Рішенням Господарського суду м. Києва від 10.08.2016 у справі №910/9510/163а встановлено:

08.08.2011 між Товариством з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" (лізингодавець), Товариством з обмеженою відповідальністю "Українська торгівельно-інвестиційна компанія" (лізингоодержувач) та ОСОБА_3 (поручитель) укладено Договір фінансового лізингу № 00003388, відповідно до умов якого об'єктом лізингу є транспортний засіб VW Caddy Kombi 1.6 ITDI, шасі № НОМЕР_3, номер двигуна НОМЕР_4.

Відповідно до розділу Договору про фінансовий лізинг № 00003368 від 08.08.2011 "Придбання об'єкта лізингу" лізингоодержувач придбаває об'єкт лізингу після завершення погодженого строку лізингу за купівельною ціною, визначеною лізингодавцем.

Суд вирішив:

- Позовні вимоги задовольнити частково.
- Стягнути з Товариства з обмеженою відповідальністю "Українська торгівельно-інвестиційна компанія" на користь Товариства з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" суму основного боргу.

- В іншій частині позову відмовити [11].

4. Рішенням Господарського суду Тернопільської області від 25 листопада 2014 р. у справі № 921/1067/14-г/10 встановлено:

До господарського суду Тернопільської області звернулося з позовною заявою (вх. № 1094 від 01.10.2014 року) Товариство з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг", м. Київ до відповідача: Товариства з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району Тернопільської області про:

- розірвання Договору фінансового лізингу №351-L від 16.01.2012 року, укладеного між Товариством з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району та Товариством з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг" м. Київ;

- зобов'язати Товариство з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району повернути Товариству з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг", м. Київ вул. Жилянська, 43 предмет лізингу.

Суд вирішив:

- Позов задовольнити повністю.

- Розірвати Договір фінансового лізингу № 351-L, укладеного 16.01.2012 року між Товариством з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району Тернопільської області та Товариством з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг", м. Київ, вул. Жилянська, 43.

- Зобов'язати Товариство з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району Тернопільської області, код ЄДРПОУ 35855770, повернути Товариству з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг", м. Київ вул. Жилянська, 43, код ЄДРПОУ 35912126 три (3) напівпричіп н/п-самоскиди, Bodex KIS 3W-A. 2011 року випуску, шасі № SU90333GHBSBU1808, реєстраційний номер AA3941XO; напівпричіп н/п-самоскид-E, Bodex KIS 3W-A. 2011 р. в., шасі № SU90333GHBSBU1809, реєстраційний номер AA3874XO;

напівпричіп н/п-самоскид-Е, Bodex KIS 3W-A. 2011 р. в., шасі № SU90333GHBSBU1807, реєстраційний номер AA3875XO.

- Стягнути з Товариства з обмеженою відповідальністю "Мрія-Лізинг", с. Васильківці Гусятинського району Тернопільської області, код ЄДРПОУ 35855770 на користь Товариства з обмеженою відповідальністю "ОТП Лізинг", м. Київ, вул. Жилянська, 43, код ЄДРПОУ 35912126 - 21071,96грн. сплаченого судового збору [12].

5. Рішенням Господарського суду Одеської області від 20 квітня 2017 р. у справі № 916/238/17 встановлено:

19 січня 2012 р. між ТОВ "ПОРШЕ ЛІЗИНГ УКРАЇНА"(Лізингодавець) та ТОВ "Патріот" (Лізингоодержувач) було укладено Договір про фінансовий лізинг № 00004235 (далі Договір), відповідно до якого Лізингодавець зобов'язався передати у розпорядження Лізингоодержувача об'єкт лізингу транспортний засіб типу VW Polo Sedan 1.6 I benzin, шасі № XW8ZZZ61ZCG035098, 2012 року виробництва, двигун № НОМЕР_1 строком на 60 місяців, а Лізингоодержувач зобов'язався прийняти об'єкт лізингу і сплатити суму коштів за Договором шляхом здійснення платежів згідно Графіку покриття витрат та виплати лізингових платежів на загальну суму 14 150,00 Дол. США та авансовий платіж у розмірі 3 537,50 Дол. США.

Відповідно до умов Договору, Об'єктом лізингу є транспортний засіб типу VW Polo Sedan 1.6 I benzin, шасі № XW8ZZZ61ZCG035098, 2012 року виробництва, двигун № НОМЕР_1.

Позивач вказує, що починаючи з грудня 2015 р. до дати звернення з позовною заявою до господарського суду Одеської області відповідач систематично порушував умови Договору щодо сплати лізингових платежів, не сплативши щомісячні лізингові платежі.

Пунктом 12.6.1 Договору передбачено, що ТОВ "Порше Лізинг Україна" має право розірвати контракт/відмовитися від Контракту і витребувати Об'єкт лізингу, якщо Лізингоодержувач не платив 1 (один) наступний Лізинговий

платіж у повному обсязі або частково, і строк невиконання зобов'язання зі сплати перевищує 30 (тридцять) календарних днів.

Суд вирішив:

- Позовну заяву Товариства з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" - задовольнити частково.

- Стягнути з Товариства з обмеженою відповідальністю "Патріот" на користь Товариства з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна" плату за фактичний час користування об'єктом лізингу у розмірі 51 640 грн. 02 коп. за Договором про фінансовий лізинг № 00004235 від 19.01.2012 р. та витрати по сплаті судового збору у сумі 7 746 грн. 00 коп.

- Вилучити об'єкт лізингу - транспортний засіб типу VW Polo Sedan 1.6 I benzin, шасі № XW8ZZZ61ZCG035098, 2012 року виробництва, двигун № НОМЕР_2 та передати Товариству з обмеженою відповідальністю "Порше Лізинг Україна".

3.3 Шляхи вдосконалення правового регулювання лізингових відносин в Україні

В останні роки сфера застосування фінансового лізингу, хоча це є достатньо новим для України фінансовим інструментом, поширилась на всі галузі і сфери діяльності. І це логічно. Фінансовий лізинг використовується як приватними, так і державними компаніями. Через механізм фінансового лізингу фінансується як купівля недорогого обладнання, яке коштує декілька тисяч гривень, так і літаків вартістю десятки мільйонів. Загальна частка фінансування основних засобів шляхом лізингу в Україні в останні роки складає 2-3%, а в європейських країнах – не менше 20%. Відповідно Україна має значний потенціал збільшення залучення та вкладення коштів в свою економіку, використовуючи лізинговий ринок. Проте при укладенні договору фінансового лізингу суб'єкти господарювання можуть зіткнутися з податково-правовими аспектами та

деякими проблемами, крім того, є ще питання в діяльності лізингових компаній, яке потребує законодавчого удосконалення та додаткового врегулювання [19, с.188]

Відомо, що гарантією та запорукою успішного розвитку будь-якої підприємницької діяльності є її надійне правове забезпечення. І навпаки, правова невизначеність підвищує ступінь ризику та стає одним із факторів, що стримують підприємницьку ініціативу. Лізинговий бізнес, незважаючи на всі свої переваги, не є винятком із цього правила. І хоча на рівні законодавства сформовано достатньо дієвий правовий механізм функціонування лізингу в державі, оскільки у ньому задекларовано свободу договірних відносин, визначено права та обов'язки учасників договору фінансового лізингу та його основні умови, передбачено можливість сублізингу, встановлено норми захисту прав лізингодавця у разі недобросовісності лізингоодержувача тощо, не слід забувати, що ЦК прийнято у 2003 р., так само як і останні зміни до Закону № 723/97-ВР, внесені Законом від 11 грудня 2003 р. № 1381-IV «Про внесення змін до Закону України «Про лізинг». До того ж, враховуючи специфічний характер і складність лізингових правовідносин, про що вже йшлося, можна стверджувати, що практика застосування законодавчих норм, які їх регулюють (навіть за умови внесення відповідних змін до законодавства і формування ідеальної правової моделі функціонування лізингу), все одно вимагатиме напрацювань у цій сфері [16, с. 47].

Формування сучасної ринкової економіки зумовлює необхідність глибоких структурних змін у промисловості України. Втім власні ресурси підприємств і банківської системи сьогодні не можуть забезпечити економічне зростання, підтримувати стабільну діяльність промислового комплексу. Так, на сьогодні залишається низьким прибуток підприємств, що є головним джерелом нарощування внутрішніх фінансових ресурсів.

Вирішення проблеми структурної перебудови та оновлення основних фондів пов'язане з використанням інших форм фінансування вкладень на придбання обладнання, машин, споруд виробничого призначення, іншого

рухомого і нерухомого майна, нових механізмів купівлі-продажу основних фондів. У багатьох зарубіжних країнах світу такою формою став лізинг [43].

На сучасному етапі розвитку економічних відносин в Україні однією із значних проблем є недостатня оснащеність підприємств основними засобами високого технічного рівня, у тому числі й автотранспортних підприємств. Вивчаючи склад основних засобів цих підприємств, слід звернути увагу на те, що для даного типу підприємств найбільше значення має стан рухомого складу, як основного джерела доходу.

Незважаючи на високу вартісну оцінку активної частини більшості автотранспортних підприємств, їхній технічний стан знаходиться на низькому рівні і практично не відповідає критеріям визнання активу. Таким чином, виникає необхідність оновлення рухомого складу, що значно поліпшує якісну характеристику транспортної послуги. Оновлення основних засобів — процес складний і багатогранний. Одним із джерел оновлення є залучення позикових коштів у формі фінансового лізингу.

Питання збуту готової продукції залишається однією з актуальних проблем сучасної ринкової економіки. Світова практика свідчить, що лізинг розширює вітчизняним та зарубіжним виробникам і постачальникам обладнання доступ до нових клієнтів, і, як наслідок, збільшує можливості нарощування обсягів продажу товарів та послуг [60, с.307].

Після здобуття незалежності Україна стала на шлях глибоких перетворень, у яких вагоме місце посідають фінансово-кредитні відносини. Сучасний стан вітчизняної економіки характеризується фінансовою нестабільністю, що ускладнюється рівнем зносу основних засобів, який становить у середньому 50%, а в сільському господарстві, промисловості, будівництві, водному і авіаційному транспорті, соціальній сфері 60 та більше відсотків. Кредитні ресурси вітчизняних банків не в змозі задовольнити такий попит.

Внутрішні ж накопичення переважної більшості діючих підприємств різних форм власності, доведені до глибокого фінансового кризового стану. Довгострокове кредитування виробництва комерційними банками є

високоризиковим і майже припинилося. Тому необхідно використовувати альтернативні методи фінансування витрат на оновлення матеріальної бази і модифікацію виробництва. Однією з таких альтернатив може стати лізинг, під яким розуміють користування обладнанням, транспортними засобами, нерухомістю при умові сплати частинами коштів за нього протягом строку лізингу[58, с.155].

Отже, з огляду на нинішню економічну ситуацію в Україні, зокрема на стан фінансового сектору, не можна не визнати, що потреба в лізингу стоїть дуже гостро. Адже активне впровадження лізингових операцій сприятиме оновленню основних фондів завдяки збільшенню доступу підприємств до зовнішніх джерел фінансування інвестицій. Крім цього, розвиток лізингу стимулюватиме підвищення ефективності кредитної політики банків у результаті створення конкурентного середовища між джерелами фінансування [39, с. 43].

За часів незалежності на шляху розвитку фінансового лізингу виникли різні проблеми, які потребують вирішення.

1. Проблеми адміністрування лізингових операцій. Неврегульованість питання правомірності потенційних вимог лізингоодержувача:

- щодо зменшення плати за користування предметом лізингу, якщо внаслідок обставин, за які він не відповідає, можливість використання предмета лізингу суттєво зменшилася;
- щодо звільнення лізингоодержувача від плати за користування предметом лізингу за весь час, упродовж якого майно не могло бути використано через обставини, за які лізингоодержувач не відповідає.

Недостатня урегульованість лізингу нерухомості. На відмінну від європейських країн, де лізинг нерухомості становить 10–14% загального обсягу ринку, в Україні його частка наближається до нуля. Така ситуація зумовлена неврегульованістю фінансового лізингу як комерційної, так і житлової нерухомості.

Попри значний рівень безробіття, спричинений кризовими явищами в економіці, українські лізингові компанії зіштовхнулися з проблемою дефіциту кваліфікованих кадрів.

Корупція є досить поширеною в державних органах, які не звикли мати справи з міжнародними компаніям, що намагаються законно сплачувати податки. Двозначне законодавство та суперечливе його тлумачення дає змогу вкрай поширеному свавіллю органів влади.

Детального розгляду вимагають також деякі аспекти, пов'язані з фінансовою дисципліною лізингоодержувачів і процедурою вилучення предметів лізингу

Проблеми, пов'язані із судовим стягненням заборгованості лізингоодержувача. Судді, як правило, не знайомі з лізингом. Крім того, судові слухання повинні проходити за місцем знаходження лізингоодержувача, а для кожного договору лізингу повинна бути розпочата окрема справа. Виконання судових рішень через державних виконавців дуже неефективне через те, що державні виконавці та банки попередньо повідомляють про зняття коштів з рахунку лізингоодержувача. Проведення судових процесів – це, скоріше здійснення тиску на клієнта, а не стягнення грошей.

2. Окремим напрямом удосконалення державного регулювання фінансового лізингу має стати вирішення проблем, пов'язаних із фінансуванням лізингових угод:

- брак власного капіталу у лізингових компаній для фінансування своїх послуг зумовлює значну частку відмов клієнтам щодо фінансування;
- залучення довгострокових позичкових коштів у великих розмірах неможливе без додаткових гарантій компаній-засновників або афілійованих структур;
- оцінюючи рейтинги України як держави, кредитори-нерезиденти вимагають покриття політичних ризиків, що суттєво збільшує вартість фінансування [60, с.217-218].

У короткій перспективі на ринку лізингу можна спрогнозувати наступне:

- підвищення вимог лізингових компаній до фінансового стану потенційних клієнтів;
- орієнтування на діючий клієнтській базі з позитивною кредитною історією;
- підвищення авансових внесків лізингоотримувачів на 10—15 % (можливо до 50 %);
- підвищення процентних ставок (на 3—5 %);
- скорочення термінів фінансування (до 3 років);
- зменшення середньої вартості лізингової угоди, підвищення попиту на більш дешеві види техніки;
- переорієнтація на більш ліквідні предмети лізингу;
- скорочення частки будівельної сфери, сільського господарства в структурі договорів фінансового лізингу;
- у зв'язку з прогнозами значного підвищення проблемної заборгованості (по прогнозам аналітиків — до 50—60 %) лізингові компанії у поточному році будуть орієнтуватись на підвищення контролю над дебіторською заборгованістю і проблемними активами, розробці стратегії по роботі з проблемною заборгованістю і вилученні предметів лізингу;
- розвиток ринку бувшої у використанні техніки;
- підвищення попиту на лізинг автомобілів зі сторони фізичних осіб у зв'язку із значним обмеженням і погіршенням умов банківського автокредитування;
- підвищення попиту на фінансування у національній валюті, що обумовлено значною девальвацією української валюти її нестабільністю;
- закриття невеликих лізингових компаній у зв'язку з погіршенням платіжної дисципліни клієнтів, відсутністю фінансування неспроможністю розраховуватись за своїми зобов'язаннями перед кредиторами;
- скорочення об'ємів лізингового кредитування у зв'язку з відсутністю зовнішнього та внутрішнього платоспроможного попиту;

- щодо лізингу автотранспорту, додатковими причинами до падіння обсягів фінансування є підвищення транспортного збору при реєстрації імпортного автомобіля, тимчасове підвищення митних зборів, повернення податкових пільг українським автовиробникам [15, с.59].

З метою активізації розвитку лізингу в Україні доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме: створення сприятливої законодавчої бази для суб'єктів лізингової діяльності, розвиток механізму сублізингу, удосконалення системи оподаткування, кредитування, амортизації; розширення структур лізингу, урізноманітнення джерел фінансування лізингу (приватний капітал); зниження вартості кредитних ресурсів до рівня, який би не перевищував 20% річних, для забезпечення ефективності лізингових операцій; розвиток системи гарантій, щоб уникнути будь-якої застави при лізингу; зниження вартості нотаріальних послуг з оформлення договорів лізингу з метою послаблення фінансового навантаження на учасників лізингової угоди; надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування; створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств; організацію при обласних лізингових центрах відділів з формування бази даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування; розроблення державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала залучення банківського сектору до розвитку лізингових послуг та ін. [47, с.158].

Лясковець Г.М. пропонує удосконалення цивільно-правового регулювання лізингових операцій, зокрема через:

- усунення дискримінаційної норми Закону України "Про фінансовий лізинг" щодо національного виробника: розширення сфери застосування лізингових операцій та збільшення учасників ринку за рахунок надання у фінансовий лізинг обладнання (майна) безпосередньо виробником (власником) такого обладнання; в усунення заборони наступної (повторної) передачі у фінансовий лізинг майна, яке спеціально набувалось з цією метою (навіть у

випадку, коли попередня угода фінансового лізингу була розірвана з вини лізингоодержувача);

- фактичного підтвердження природи фінансового лізингу як різновиду фінансового посередництва, - через встановлення правила згідно якого знищення або пошкодження предмета фінансового лізингу не може слугувати причиною як перегляду розміру фінансових зобов'язань лізингоодержувача, так і дострокового припинення договору;

- скасування обмежень Господарського кодексу України щодо інвестування в предмет лізингу грошових коштів лізингодавця, одержаних за банківськими та бюджетними кредитами, облігаційними позиками;

- скасування імперативного характеру норми щодо здійснення ремонту та технічного обслуговування предмета лізингу виключно його продавцем (постачальником);

- усунення окремих суперечливих положень (розбіжностей) та уніфікації (узгодження) термінології щодо лізингу у Господарському, Цивільному кодексах та в Законі України "Про фінансовий лізинг".

Відтак запровадження таких норм принесе позитивні результати, а саме:

- прискорення розвитку лізингової галузі в результаті забезпечення більшої економічної привабливості та здешевлення лізингових послуг;

- забезпечення доступу до важливого джерела фінансування придбання обладнання для малих і середніх підприємств та сільськогосподарських підприємств, які не мають доступу до банківських кредитів, не користувались лізингом або для яких лізинг ї занадто дорогим в нинішніх умовах [51, с.153].

Розвиток ринку фінансового лізингу сприятиме:

- подоланню кризових явищ в економіці, які істотно вплинули на ринок фінансового лізингу;

- удосконаленню механізмів здійснення операцій лізингу;

- створенню необхідних умов для залучення через механізм лізингу інвестицій в оновлення техніки, реалізацію інноваційних проектів і розвиток пріоритетних галузей економіки;
- створенню сприятливих умов для розвитку лізингу нерухомості.

На сучасному етапі метою державного регулювання фінансового сектору має стати розбудова ефективного фінансового ринку, здатного забезпечувати реальний сектор економіки необхідними фінансовими ресурсами та підтримку соціального розвитку країни, її інтеграцію у світовий фінансовий простір без загроз національним інтересам та економічній безпеці країни. Держава насамперед має забезпечувати: високий рівень стійкості, прозорості та конкурентоспроможності вітчизняного фінансового сектору. Важливими та нагальними завданнями вдосконалення державного регулювання фінансового лізингу як складової ринку фінансових послуг мають бути:

1. Вдосконалення нормативно-правової бази у сфері лізингу й уніфікація її з міжнародним законодавством.
2. Чітка регламентація діяльності операторів ринку.
3. Створення мегарегулятора ринку фінансових послуг та уніфікація державного регулювання й нагляду.
4. Підсилення інституційної спроможності та підвищення рівня фінансового забезпечення регуляторів фінансових послуг.
5. Розвиток саморегулювання на ринку фінансових послуг і проведення публічних заходів щодо обговорення проблем розвитку лізингу в Україні.
6. Посилення боротьби з відмиванням доходів, отриманих злочинним шляхом.
7. Впровадження за професійними учасниками фінансового ринку системи пруденційного нагляду – системи наглядових процедур за дотриманням фінансовою установою кількісних та якісних показників, нормативів і вимог щодо ліквідності, капіталу й платоспроможності, прибутковості та якості

активів, ризикованості операцій, якості систем управління й управлінського персоналу, додержанням правил надання фінансових послуг тощо.

8. Встановлення певних обов'язкових вимог до статусу лізингодавця та його діяльності, а також впровадження стандартів надання фінансових послуг.

9. Створення належної державної інфраструктури ринку фінансових послуг (судова система, виконання судових рішень).

10. Врегулювання для фінансового лізингу автоматичної передачі лізиноодержувачу права власності на об'єкт лізингу при сплаті останнього лізингового платежу й усунення при цьому подвійної сплати податків і зборів.

11. Підвищення рівня обізнаності населення в особливостях і перевагах лізингу.

12. Підготовка кваліфікованих кадрів для ринку лізингу.

13. Доопрацювання національних стандартів фінансової звітності та розробка рекомендацій щодо переходу на міжнародні стандарти фінансової звітності.

14. Оновлення підходів до збору, консолідації й оприлюднення фінансової звітності та розширення збору статистики щодо ринку лізингу [15, с.219].

Загалом, розвиток вітчизняного ринку лізингу допоможе малому і середньому бізнесу не відволікаючи власні ресурси, здійснити модернізацію основних фондів і отримати нове, сучасне високотехнологічне обладнання та розширити збут власної продукції, особливо тієї, яка дорого коштує.

Лізингова діяльність в Україні має певні перешкоди для якісного подальшого розвитку. Для подолання цих перешкод доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме: створення сприятливої законодавчої бази, ґрунтуючись на міжнародний досвід; зменшити податковий тиск на лізингові операції; розробити систему пільгового оподаткування лізингових операцій стратегічних галузей економіки (машинобудування, сільське господарство та ін.) та лізингових операцій, об'єктом яких є продукція вітчизняних виробників; розвиток рекламної діяльності в межах країни з метою розширення кола своїх

клієнтів; зробити так, щоб лізинг став більш доступною послугою для підприємств; подальшу інтеграцію фінансової системи України в світову фінансову систему з метою впровадження міжнародного досвіду і технологій; урізноманітнення джерел фінансування лізингу [39, с.248].

Отже, лізинг для лізингової компанії має ряд істотних переваг.

По-перше, слід зазначити, що в даний час лізингова діяльність не підлягає ліцензуванню.

По-друге, на весь термін договору лізингу за лізингодавцем зберігається право власності на предмет лізингу, а інвестиції в формі майна, на відміну від грошового кредиту, знижують ризик неповернення коштів.

По-третє, лізингодавець одержує дохід навіть в разі втрати предмета лізингу, так як відповідальність за збереження предмета лізингу від всіх видів майнового збитку несе лізингоодержувач.

По-четверте, лізингодавець має можливість знаходити додаткові фінансові ресурси для продовження і розширення діяльності, поступаючись право вимоги лізингових платежів.

Лізинг також має значні недоліки та загрози.

Во-перше, на лізингодавця лягає ризик амортизації майна.

Во-друге, лізингодавець, який не має «дешевих» і стабільних джерел фінансових коштів, схильний до ризику раптової зміни процентних ставок по кредитам.

По-третє, ризик неплатежів з боку лізингоодержувача або неможливості повернення предмета лізингу, що, безумовно, обертається збитками для лізингодавця.

Ти не менш, історичний досвід розвитку лізингу в багатьох країнах підтверджує його важливу роль в оновленні виробництва, розширенні збуту продукції та активізації інвестиційної діяльності.

На підставі вищевикладеного, можна з упевненістю сказати, що в даний момент в нашій країні є відбувається процес формування ринку у внутрішній

економіці, а також інтеграція України в міжнародну систему цивілізованих ринкових відносин, в тому числі, і лізингових. Тим часом, законодавство про лізингову діяльності потребує доопрацювання. Наявність правових колізій і проблем в законодавчій базі та правозастосовчій практиці в сфері регулювання лізингових відносин не дозволяє належним чином захистити права добросовісної сторони за договором лізингу. Необхідно провести велику роботу з розвитку нормативно-правової основи лізингових відносин. Для залучення підприємств і організацій використання лізингу, і, як наслідок, для збільшення обсягу лізингових операцій, слід створити умови, при яких лізингові компанії прагнули б розвивати цей рід діяльності. Для цього, в першу чергу, слід створювати сприятливі умови для лізингової діяльності, в тому числі шляхом вдосконалення нормативно-правової бази про лізинг, що, в свою чергу, буде сприяти тому, що лізинг в нашій країні буде нарощувати свої обороти і гратиме все вагомішу роль в економіці України.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Багатозначність поняття лізингу, складність відносин, що складаються навколо лізингу, суперечки вчених про правову природу лізингу, його місце в системі цивільно-правових зобов'язань, прогалини і протиріччя нормативних актів породжують труднощі його суб'єктів у використанні даного механізму. Аналіз існуючої договірної та судової практики показує, що правове оформлення лізингової діяльності часто містить безліч помилок, що приводять до неправильної кваліфікації договору.

2. В умовах становлення ринкових відносин необхідні пошук і впровадження нетрадиційних для нашого національного господарства фінансових інструментів оновлення матеріально-технічної бази і прискореної модернізації основних фондів підприємств різних форм власності. Одним з таких інструментів, що дозволяють здійснити великомасштабні капітальні вкладення, є лізинг, який включає елементи кредитних, інвестиційних та зовнішньоторговельних операцій.

3. Лізинг є одним з найбільш дієвих інструмент оновлення основних фондів виробництва, з його допомогою в світі забезпечується до 30-35% капітальних вкладень в обладнання. Це пояснюється тим, що в порівнянні з іншими фінансово-економічними засобами, він має ряд переваг, зокрема, таких як: постійне оновлення знарядь і засобів виробництва, вдосконалення його технології, розширення асортименту та сфери збуту продукції і підвищення її конкурентоспроможності, зниження підприємницького ризику, зменшення розміру оборотних коштів, прискорена амортизацію, податкові пільги.

4. Взаємозв'язок правовідносин, породжуваних договором лізингу і договором купівлі-продажу об'єкта лізингу, які варто розглядати як дві самостійні операції. Такий зв'язок має визначати на рівні підстав виникнення цих правовідносин та досягатися шляхом укладення договорів лізингу та купівлі-продажу об'єкта лізингу на кореспондуючих умовах, а також шляхом повідомлення продавця про лізингоотримувача. Такий взаємозв'язок не може

бути досягнутий в ситуації, коли договір лізингу і договір купівлі-продажу об'єкта лізингу створюють обов'язки для осіб, що не беруть участь в них в якості сторін.

5. Лізингове зобов'язання являє собою структурно-складне, але єдине зобов'язання, яке виникає на підставі як мінімум двох юридичних фактів: договору купівлі-продажу майна і договору лізингу. В рамках виконання своїх обов'язків за договором лізингу лізингодавець (шляхом укладення договору купівлі-продажу) набуває лізингове майно у конкретного продавця і передає його в тимчасове володіння і користування лізингоодержувачу. При цьому покупець (лізингодавець за договором лізингу) і лізингоодержувач за договором купівлі-продажу лізингового майна разом є однією стороною зобов'язання договору купівлі-продажу. Укладаючи договори купівлі-продажу майна і фінансової оренди, лізингоодержувач і лізингодавець виявляють волю на виникнення єдиного лізингового зобов'язання. Таким чином, виникає множинність осіб на стороні лізингоодержувача.

6. Предмет договору лізингу утворюють два елементи: 1) майно і 2) дії зобов'язаних сторін по передачі лізингоодержувачу в тимчасове платне володіння і користування для підприємницьких цілей. Предмет договору лізингу значно ширший за предмет договору оренди, за рахунок дій лізингодавця з придбання майна, що підлягає передачі лізингоодержувачу.

7. Лізингове зобов'язання має в своїй основі кредитні правовідносини, що визначає умову договору лізингу, відмінну від умови договору оренди: для лізингодавця (покупця майна) основне значення набуває сам акт розпорядження належними йому фінансовими засобами як форма інвестування, а для користувача купується майна (лізингоодержувача) акт оплати обраного ним майна. Таким чином, лізинг є фінансовою послугою лізингодавця, а виконання договору лізингу - інвестиційною діяльністю. Знаходження об'єкта лізингу у власності лізингодавця має ознаки способу забезпечення виконання лізингоодержувачем обов'язку зі сплати лізингових платежів.

8. Специфічна правова сутність договору лізингу заснована на переплетенні елементів декількох договорів між собою, що утворюють єдиний юридичний склад, який породжує єдине правовідношення, що не дозволяє звести лізинг до окремим договірних відносин, таких як купівля-продаж, доручення, оренда, кредит, а також до об'єднання деяких цивільно-правових договорів. Найбільш вірною доктриною про юридичну природу договору лізингу є доктрина, що визнає договір лізингу самостійним цивільно-правовим договором, який потребує регулювання в цивільному законодавстві.

9. Враховуючи різні варіанти здійснення обов'язку з передачі предмету лізингу, що впливають на розподіл ризиків випадкової загибелі та псування майна, для найбільшого забезпечення інтересів учасників лізингових правовідносин в текст договору доцільно включати одне з наступних положень: а) зобов'язання по доставці предмета лізингу здійснює лізингодавець, якщо за договором лізингу та договору купівлі-продажу, укладеним на виконання договору лізингу, предмет лізингу підлягає передачі набувачеві у місці знаходження товару; б) якщо за договором купівлі-продажу встановлений обов'язок продавця передати товар шляхом здачі його перевізникові без зобов'язання по доставці, встановлена передоплата предмета лізингу, ризик випадкової загибелі або псування товару до моменту його одержання лізингоодержувачем несе продавець; в) обов'язок з доставки товару лізингоодержувачу до місця його експлуатації покладається на продавця.

10. Договір лізингу (на відміну від договору оренди) повинен вважатися укладеним, якщо об'єкт лізингу визначений у ньому способом, достатнім для укладення договору купівлі-продажу, оскільки визначити його іншим чином на момент укладення договору лізингу в більшості випадків не представляється можливим (з причини відсутності у лізингодавця об'єкта лізингу). Разом з тим, необхідно передбачити, що при передачі об'єкта лізингу під часі володіння і користування він повинен бути визначений індивідуально в акті або іншому документі про передачу.

На підставі здійсненого дослідження маємо визначити наступні пропозиції щодо вдосконалення договору лізингу на території України:

- у прийнятому Законі України «Про фінансовий лізинг» краще виділити окремі норми, які визначатимуть основні засади стимулювання розвитку лізингових відносин у сфері господарювання України. Отже, доцільно буде доповнити розділ «Заходи державної підтримки лізингової діяльності у сфері господарювання». До таких заходів доцільно віднести надання податкових пільг лізинговим компаніям як професійним (спеціалізованим) суб'єктам лізингових відносин та встановлення режиму їх ліцензування.
- створити лізингові центри і сформувати базу даних про попит та пропозицію на обладнання й устаткування.
- усі лізингові компанії повинні надглядатися новим регулюючим органом, який певним чином має залучати Українську асоціацію лізингу, але знаходитися під контролем Міністерства фінансів. Національний банк України повинен мати високий рівень контролюючих обов'язків щодо всіх лізингових операцій банків та їхніх підприємств.
- залучити Українську асоціацію лізингу до розвитку відповідних керівних принципів нагляду як за діяльністю банків, так і небанківських компаній і розробці переліку стандартів, яких повинні дотримуватися лізингові компанії, діючі в Україні.
- необхідною є підготовка спеціалістів як лізингових компаній, так і банків, які сприятимуть розвитку галузі. Важливий обмін знаннями та досвідом з міжнародними країнами.
- слід ініціювати здійснення експериментальних проектів за участю трьох-чотирьох існуючих компаній, які б отримали інтенсивне навчання і цільову підтримку капіталом, аби продемонструвати, яким чином повинен розгортатися процес розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – № 30. – Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, NN 40-44, ст.356
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV / ідомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 18, N 19-20, N 21-22, ст.144
4. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 16.12.1997 № 723/97-ВР / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, N 16, ст.68
5. Рішення Ізюмського міськрайонного суду Харківської області від 14 червня 2018 року / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74674073>
6. Рішення Автозаводського районного суду м. Кременчука від 30 січня 2018 року <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72053997>
7. Рішення Рішенням Господарського суду Запорізької області від 10.05.2018 <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74023810>
8. Рішенням Дніпровського районного суду м. Києва від 04 липня 2017 р. / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/67608809>
9. Рішення Господарського суду Львівської області від 13.12.11 у справі № 5015/6578/11 / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19945226>
10. Рішення Господарського суду Запорізької області від 10.05.2018 у справі №908/2373/17 / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/74023810>
11. Рішенням Господарського суду м. Києва від 10.08.2016 у справі №910/9510/163а / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/59756532>
12. Рішення Господарського суду Тернопільської області від 25 листопада 2014 р. у справі № 921/1067/14-г/10 / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/41993582>

13. Рішенням Господарського суду Одеської області від 20 квітня 2017 р. у справі № 916/238/17 / <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/66165437>

14. Амелін С.К. Сутність фінансового лізингу / Вісник КНУТД. - 2010- №3. – С.27-35

15. Амелін С.К. Шляхи вдосконалення державного регулювання фінансового лізингу в Україні. / Актуальні проблеми економіки. – 2011. - № 10. – С.211-220

16. Барбара В. П. Закон України "Про фінансовий лізинг": складні питання застосування у контексті правових позицій Верховного Суду України / В. П. Барбара, А. О. Грабовська // Вісник Верховного Суду України. - 2014. - № 3. - С. 42-48

17. Березовська О.Р. Визначення сутності лізингу та оцінка його використання в економіці України.. / Інноваційна економіка Науковий журнал. – 2012. - № 2. – С. 183-189

18. Брус С. І. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні /С. І.Брус // Фінанси України. — 2008. — № 11. — С. 75—85.

19. Ванькович Д. Нормативно-правове забезпечення лізингової діяльності в Україні та шляхи його удосконалення / Д. Ванькович, Р. Коваль // Економічний аналіз. - 2013. - Т. 12(2). - С. 188-192

20. Гринчук Ю.С. Економічна природа та сутність лізингу вагварному секторі економіки України / Ю.С. Гринчук // Агроінком. – 2005. – №7. – С. 35-40

21. Грищенко О. Фінансовий лізинг: історія, сучасність та перспективи розвитку. / Юридичний журнал – 2006. - № 3

22. Гудзенко Н.М. „Дьяконова С.Ю. Облік лізингових операцій. / Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка. – 2011. - № Спецвипуск 33. - Частина 2.. – С.57-60

23. Господарське право України [Текст] : підручник : у 2 ч. - Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2014 - 2015. - Ч. 2 / [Андрєєва О. Б. та ін.]. - 2015. - 367 с.

24. Господарське право [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. - 2-ге вид., змін. - Харків : Право, 2015. – С.323.

25. Господарське право [Текст] : навч. посіб. для студентів напряму підгот. 6.030401 "Правознавство" / Рабінович А. В. ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2016. -С.275.

26. Господарське право [Текст] : навч. посіб. для підгот. до іспитів / В. С. Мілаш. - 3-тє вид., змін. - Харків : Право, 2016. – С.329.

27. Господарське право України [Текст] : підручник : у 2 ч. - 2-ге вид., зі змінами та випр. - Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. - Ч. 1 / [Андрєєва О. Б. та ін.]. - 2016. – С.323.

28. Господарське право України [Текст] : підручник : у 2 ч. - 2-ге вид., зі змінами та випр. - Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2016. - Ч. 2 / [Андрєєва О. Б. та ін.]. - 2016. – С.367.

29. Господарське право України. Загальна частина [Текст] : навч. посіб. / Г. В. Смолин ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - 3-тє вид., переробл. і допов. - Л. : ЛДУВС, 2013. - С.551.

30. Господарське право [Текст] : підручник / В. С. Щербина. - 6-те вид., переробл. і допов. - К. : Юрінком Інтер, 2013. – С.636 . - Бібліогр.

31. Господарське право України [Текст] : навч. посіб. [для студ. юрид. вищ. навч. закл.] : у 2 ч. / Харк. нац. ун-т внутр. справ. - К. : Хай-Тек Прес, 2013 . - Ч. 1 / [О. Б. Андрєєва та ін.] ; за заг. ред. О. П. Гетманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла. - 2013. – С.366.

32. Господарське право України [Текст] : практикум / В. М. Тісунова, Д. О. Калмиков ; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. - Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – С.519 .

33. Господарське право України [Текст] : навч. посіб. [для студ. юрид. вищ. навч. закл.] : у 2 ч. / Харк. нац. ун-т внутр. справ. - К. : Хай-Тек Прес, 2013. - Ч. 2 / [О. Б. Андрєєва та ін.] ; за заг. ред. О. П. Гетманець, Ю. М. Жорнокуя, О. М. Шуміла. - 2013. - С.398 .

34. Данілова Л.І, Буряк Л.Д., Бутова М.В, Мельник О.В., Сиволапенко Н.П. Особливості фінансового лізингу як інвестиційного інструменту в Україні. / Фінанси, облік і аудит. - 2010. -№ 15. – С.50-59

34. Дахно І. І., Бабіч Г. В., Барановська В. М., та ін. Зовнішньоекономічний менеджмент. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С.568 .

36. Жолнерчик Г.Ю. Лізинг як форма активізації інвестиційної діяльності підприємств: Дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”, – Київ, – 2010. – С.18.

37. Істотні умови договору лізингу в Україні. Правовий тиждень. / Електронний ресурс. / Режим доступу: <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=120617>

38. Капроні Р. Лізинг в Україні / Капроні Р., Кисіль С., Рязанова Н. та ін. – МФК, 2007. – С.142.

39. Карась Я.І. Аналіз лізингової діяльності в Україні./ Інноваційна економіка. – 2012. - № 4. – С. 246-249

40. Карпечкін Т. П. Договір фінансового лізингу: поняття та основні елементи / Т. П. Карпечкін // Актуальні проблеми держави і права. - 2008. - Вип. 38. - С. 204-208.

41. Кірик Т.В. Особливості правового регулювання лізингової діяльності в Україні. / Вісник ЖДТУ. – 2011. - №4 (58). – С.233-235

42. Конвенція УНІДРУА про міжнародний фінансовий лізинг. [Електрон.ресурс]. – Доступний з: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

43. Корінев В. Л. Механізм формування лізингової угоди. / Вісник ЗНУ. Економіка. – 2010. - № 4. – С.247-254

44. Корінев В.Л. Сутність та види лізингу для підприємства. / Держава та регіони. – 2011. - № 1. – С.3

45. Кулиняк І.Я. Теоретичні засади багатоаспектності поняття «лізинг» / Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.3 – С.276-282
46. Купалова Г.І. Лізинг в Україні: статистико-економічний аналіз, прогноз, шляхи подальшого розвитку : монографія / Г.І. Купалова, Ю.С. Гринчук. К. : Знання. - 2007. - С. 237
47. Кущик А.П., Гергель Є.І. Сучасний стан та проблеми розвитку лізингу в Україні. / Вісник ЗНУ. – 2010. - № 1. – С.153-158
48. Ладюк О.Д. Розвиток лізингу в Україні: переваги та недоліки. / Финансы, учет, банки. – 2008.- выпуск №14. – С.59-66
49. Лазебна Ю.М. Істотні умови договору фінансового лізингу для цілей бухгалтерського обліку. / // Materiały V Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji “Wschodnia spółka — 2009” Volume 1. Ekonomiczne nauki.: Przemysł. Nauka i studia — 71-73 str.
50. Лісовська Н. Розвиток ринку лізингових послуг в Україні. / Товари. – 2010.- №1. – С.29-36
51. Лясковець Г.М. Шляхи удосконалення законодавчої бази лізингу. / Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. – 2007. - № 4. – С.1529-1532
52. Майданевич П.М. Лізингові відносини як спосіб підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств.. / Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. - № 33. – С. 178 - 181
53. Малишко В. М. Правова природа лізингу / В. М. Малишко, М. С. Микитюк // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2015. - № 1. - С. 121-124.
54. Мартиненко О. Сутність правових основ лізингових операцій в Україні / О. Мартиненко, А. Малахова, А. Шнурко // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. - 2014. - Вип. 19(2). - С. 123-129.

55. Ментух Н. Особливості форм господарсько-правової відповідальності за договором лізингу / Н. Ментух // Актуальні проблеми правознавства. - 2016. - Вип. 4. - С. 62-67.

56. Ментух Н. Ф. Правове становище лізингових компаній за чинним законодавством України / Н. Ф. Ментух // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2011. - № 4. - С. 72-75.

57. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Я.В. Онищук // Фінанси України. – 2005. – № 7. –С. 106-113.

58. Осадько А. С. Правове регулювання лізингових відносин за участю сільськогосподарських товаровиробників : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / А. С. Осадько— Харків, 2016. – 20 с.

59. Охрименко І.Б. Основні підходи до визначення сутності лізингу. / Фінанси, облік і аудит. – 2008. - №12. – С.111-117

60. Панченко Р.П. Аналіз ролі лізингу в умовах економічної кризи. / Вісник НТУ. – 2009. - № 19. – С.306-309

61. Пересада А.А. Інвестиційне кредитування : Навч. посібник / А.А. Пересада, Т.В. Майорова. - К.: КНЕУ, 2002. –271с.

62. Писаренко М.М., Нетудихата К.Л. Розвиток лізингу в контексті європейських традицій. / Держава та регіони. – 2010. - № 6

63. Посібник з лізингу / [Д. О. Богодухов, С. П. Кисіль, Ю. М. Луців та ін.] ; наук. ред. Л.Я.Снігір. - К. : Поліграф плюс, 2009. - 388 с

64. Рибачок В.А. Історія становлення інституту лізингу як правової категорії / В.А. Рибачок // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. - 2017. - № 3. - С. 91-97.

65. Січко Д.С. Правова природа лізингу в Україні. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / Д.С. Січко. – Львів, 2006. – 20 с.

66. Старцев О.В. Розвиток лізингових операцій в Україні /О.В. Старцев //Фінанси України. – 1998. – №6. – С. 70-74.

67. Товариство з обмеженою відповідальністю "Сетком" [Електронний ресурс]. Офіційний сайт. — Режим доступу : www.setcom.com.ua

68. Фіщук Н., Заремба Н. Міжнародний лізинг в Україні. Електронний ресурс. / Режим доступу: http://sophus.at.ua/publ/2011_11_15_16_kampodilsk/section_2_2011_11_15_16/mizhnarodnij_lizing_v_ukrajini/4-1-0-61

69. Фридель В.І. Генезис та розвиток економічної сутності лізингу. / Інноваційна економіка. – 2012. - № 8. – С 237-242

70. Хомуляк Т. Аналіз сучасного нормативно-правового регулювання лізингу з погляду його застосування в обліковій практиці. / Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2012. - № 19

71. Хомуляк Т. Аналіз сучасного нормативно-правового регулювання лізингу з погляду його застосування в обліковій практиці. / Вісник Львівського національного аграрного університету. – 2012. - № 19

72. Цивільне право України (частина друга) [Текст] : навч. посіб. [для студентів ВНЗ] : напрямок підгот. 030401-право, спец. 6.030401-правознавство, форма навчання: ден., заоч. / [С. І. Сприндис та ін.] ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т економіки та права, Юрид. ф-т, Каф. цивіл.-прав. дисциплін, госп. та труд. права. - Харків : Друкарня Мадрид, 2014. - 255 с.

73. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. / А. В. Гончарова, Т. А. Кобзева ; Сум. держ. ун-т. - Суми : Сум. держ. ун-т, 2015. - 167 с.

74. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. / Андріанова Ж. І. [та ін.] ; [за заг. ред. І. С. Тімуш]. - Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2015. - 236 с.

75. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. : у 2 ч. / за заг. ред. проф. Кройтора В. А., доц. Кухарева О. Є., доц. Ткалича М. О. ; Держ. ВНЗ "Запоріж. нац. ун-т". - Запоріжжя : Гельветика, 2016. Ч. 1 / [Апанасюк М. П. та ін.]. - 2016. - 383 с.

76. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. для підгот. до держ. іспиту : у 2 ч. / за заг. ред. проф. Кройтора В. А. та доц. Кухарєва О. Є. - Харків : Діа плюс, [201-] .Ч. 2 / [Аврамова О. Є. та ін.]. - 2015. - 371 с.

77. Цивільне право України [Текст] : посіб. для аудитор. і самост. вивчення курсу / [Є. О. Харитонов та ін.] ; за ред. проф. Є. О. Харитонova, доц. І. В. Давидової, доц. К. Г. Некіт. - Одеса : Фенікс, 2016. - 558 с.

78. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання [Текст] : підручник / [Бичкова С. С. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. С. Бичкової. - 3-тє вид., змін. та допов. - Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. - 495 с.

79. Цивільне право України. Загальна частина [Текст] : навч.-метод. посіб. / [Т. В. Курило та ін. ; за ред. В. О. Кучера] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : ЛьвДУВС, 2013. - 71 с.

80. Цивільне право України. Загальна частина [Текст] : підруч. для студентів вищ. навч. закл. / Бошицький Ю. П. [та ін.] ; Нац. акад. наук України, Київ. ун-т права. - Київ : Ліра-К, 2013. - 759 с.

81. Цивільне право України. Загальна частина [Текст] : підручник / [І. А. Бірюков та ін.] ; за ред. проф. І. А. Бірюкова і Ю. О. Заїки. - Київ : Правова єдність : Алерта, 2014. - 509 с.

82. Цивільне право [Текст] : альб. схем : [посібник] / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. - 4-те вид., переробл. та допов. - Х. : Фактор, 2013. - 450 с.

83. Цивільне право: загальна частина [Текст] : навч.-практ. посіб. / І. Б. Утехін ; Приват. вищ. навч. закл. "Буковин. ун-т". - Чернівці : Місто, 2012. - 83 с.

84. Цивільне право України [Текст] : бібліогр. довід. (1991-2009) / К. Г. Семенова. - К. : Центр учбової літератури, 2011. - 287 с.

85. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. М. Фролов, В. К. Антошкіна, В. С. Турскова. - Донецьк : Юго-Восток, 2012. - Т. 2. - 2013. - 491 с.

86. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Бублик ; ДЗ "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка", Каф. політол. та правознав. - Луганськ : ЛНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. - 226 с.

87. Цивільне право [Текст] : підручник : у 2 т. / за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. - Т. 1 / [В. І. Борисова та ін.]. - 2014. - 655 с.

88. Цивільне право [Текст] : підручник : у 2 т. / за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - 2-ге вид., переробл. та допов. - Х. : Право, 2014. - Т. 2 / [Л. М. Баранова та ін.]. - 2014. - 815 с.

89. Цивільне право України: Загальна частина [Текст] : підручник / [В. Г. Фазикош та ін.] ; за ред. канд. юрид. наук В. Г. Фазикоша та С. Б. Булеци. - К. : Знання, 2010. - 631 с.

90. Цивільне право України (традиції та новації) [Текст] : монографія / [Ківалов С. В. та ін. ; за заг. ред. Є. О. Харитонов, Т. С. Ківалової, О. І. Харитонової] ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - О. : Фенікс, 2010. - 700 с.

91. Цивільне право [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.) та ін.] ; за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2011. - Т. 2. - 2011. - 815 с.

92. Цивільне право [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. : у 2 т. / [В. І. Борисова (кер. авт. кол.) та ін.] ; за ред. проф. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2011. - Т. 1. - 2011. - 655 с.

93. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. / [Рабинович С. П. та ін. ; за ред.: Г. Б. Яновицької, В. О. Кучера] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Л. : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2011. - 468 с.

94. Цивільне право (загальна частина) [Текст] : навч. прогр. та метод. вказівки / Ю. П. Пацурківський, Т. М. Волощенко ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2011. - 143 с.

95. Цивільне право. Загальна частина [Текст] : підручник / Р. А. Майданик ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. - К. : Алерта, 2012. - Т. 1 : Вступ у цивільне право. - 2012. - 471 с.

96. Цивільне право України [Текст] : курс лекцій (заг. частина) : навч. посіб. / Л. І. Сопільник [та ін.] ; Львів. ун-т бізнесу та права, ГУ МВС України у Львів. обл. - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. - 439 с. -

97. Цивільне, господарське та господарське процесуальне право у запитаннях і відповідях (практичний курс) [Текст] : [практ. посіб.] / [упоряд.: В. І. Борисова та ін.]. - Х. : Право, 2013. - 175 с.

98. Цивільне право (в схемах) [Текст] : навч. посіб. / П. С. Матвеев, В. І. Бірюков ; Нац. акад. внутр. справ. - К. : Алерта, 2013. - 255 с.

99. Цивільне право України [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Ю. М. Фролов, В. К. Антошкіна, В. С. Турскова. - Донецьк : Юго-Восток, 2012. - Т. 1. - 2012. - 586 с.

100. Якубовський І.С. Договір фінансового лізингу. : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 / І.С.Якубівський – Львів, 2003. – 20 с.